

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

**IMIGRĀCIJAS UN REEMIGRĀCIJAS PROCESA PROBLĒMAS UN
RISINĀJUMI PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS LATVIJĀ**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Tatjana Arsenjeva**

Stud. apl. Nr. ta12009

Darba vadītāja: pētnieks Dr. Ērika Vugule

RĪGA

2017

Anotācija

Darba tiek pētīta pirmsskolas skolotāju darba ar imigrantiem un reemigrantiem bērniem. Darba izstrādei izmantoti galveni valsts MK noteikumi par izglītības Latvija un sabiedrības integrācijas politikas dokumenti, veiktas padziļinātās aptaujas un intervējas ar Latvijas pirmsskolas skolotājiem.

Darba mērķis: Teorētiski un praktiski izpētīt skolotāju darba specifiku pii., ar imigrantu un reemigrantu bērniem un noskaidrot, kā imigranti un reemigranti bērni iekļaujas izglītības procesa.

Darba strukturēts četras daļas. Teorētiskajā daļa aplūkotas imigrācijas un reemigrācija jēdziens skaidrojums un tā raksturojums. Tāpat ir apskatīti informācija par izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi un pēc kādiem noteikumiem imigrantu vai reemigrantu uzņem Latvijas vispārējās izglītības iestādē. Tālāk ir piedāvāts pārskats par imigrantu reemigrantu dažādās kultūras vajadzībās pirmsskolā. Visbeidzot tiek pētīts tas, kā skolotāji pēc sava pieredzi var palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem integrēties sabiedrība. Kāda loma ir skolotājam, kad viņa sastopas ar imigrantu un reemigrantu bērniem.

Darbā tika secināts, ka Latvija līdz galam nav izstrādāta sistēma, pēc kura skolotāja var palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem integrēties izglītības sistēma. Darba izpētīti skolotājas darba metodes ar imigrantu un reemigrantu un visbiežāk sastopamas problēmas.

Atslēgvārdi: Imigranti, reemigranti, pii. skolotāja,

ABSTRACT

The Paper explores the work of preschool teachers with the children of immigrants and re-emigrants. The regulations of the Cabinet of Ministers about education and integration policy were studied during the research. Moreover, there were questionnaires and interviews with Latvian preschool teachers carried out.

The aim of the Paper is to study the work of preschool teachers with the children of immigrants and re-emigrants and find out how these children are included in the learning process.

The Diploma Paper consists of four parts. The theoretical part of the Paper explores the terms of immigration and remigration. Besides, information about the learners with experience of studying in foreign countries was studied. The author also found out how immigrants or re-emigrants are accepted into educational institutions of Latvia. In addition, the cultural needs of immigrants and re-emigrants in preschool educational were studied. Finally, it was researched how teachers can help children of immigrants and re-emigrants to integrate into Latvian society.

The author concluded that there is no fully developed system in Latvia that helps teachers to integrate children of immigrants and re-emigrants into the learning process. The Diploma Paper provides examples of the teaching methods of preschool teachers as well as the most frequently occurring problems.

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ĀM – Ārlietu ministrija

ES – Eiropas Savienība

EM – Ekonomikas ministrija

IeM – Iekšlietu ministrija

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

ĪUMSILS – Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts

KM – Kultūras ministrija

LIAS – Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģija

LIAA – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

LM – Labklājības ministrija

LPS – Latvijas Pašvaldību savienība

NAP - Nacionālais attīstības plāns 2013. – 2016. gadam

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

NVO – Nevalstiskās organizācijas

NVS – Neatkarīgu Valstu Sadraudzība

MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development

PII – Pirmsskolas izglītības iestāde

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

VSAA – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

DARBĀ LIETOTO JĒDZIENU SKAIDROJUMS

- ☑ **Ārzemnieks** – persona, kura nav attiecīgās valsts pilsonis.
- ☑ **Imigrācija** – ar imigrāciju saprot cilvēku ieceļošanu no vienas valsts citā valstī ar mērķi apmesties tajā uz dzīvi.
- ☑ **Imigrants** – ārvalstu pilsonis vai bezvalstnieks, ieceļotājs kādas valsts teritorijā uz ilgstošu laiku vai uz pastāvīgu dzīvi politisku, reliģisku, ekonomisku vai ģimenisku motīvu dēļ.
- ☑ **Integrācija** – imigrantu iekļaušana mītnes valsts sabiedrībā un darba tirgū.
- ☑ **Nepilsoņi** – tie LR dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, kuri vienlaikus atbilst šādiem nosacījumiem: 1) Līdz 1992. gada 1. jūlijam viņi ne mazāk kā 10 gadus nepārtraukti dzīvoja Latvijas teritorijā; 2) Viņi nav Latvijas pilsoņi; 3) Viņi nav un nav bijuši citas valsts (izņemot vairs nepastāvošo PSRS) pilsoņi.
- ☑ **Reemigrācija** – Emigrantu (izceļotāju) atgriešanās dzimtenē, agrākās dzīvesvietās.
- ☑ **Reemigrants** – Persona, kas atgriežas valstī, no kuras tā emigrējusi.
- ☑ **Brain drain** – “smadzeņu aizplūšana”; “smadzeņu aizplūde” – Zinātnieku un kvalificētu speciālistu došanās no ekonomiski vājāk attīstītām valstīm uz saimnieciski spēcīgām zemēm (ASV u. c.), kas parasti ir saistīta ar augstākas algas un labāku darba apstākļu meklējumiem.

SATURS

IEVADS

1. IMIGRĀCIJAS UN REEMIGRĀCIJA JĒDZIENS SKAIDROJUMS, TĀ
RAKSTUROJUMS UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....9. – 22.lpp.
  - 1.1. Imigrācija.....9. – 10.lpp.
  - 1.2. Reemigrācija.....11. – 20.lpp.
  - 1.3. Latvijas gadījums.....20. – 22.lpp.
2. IZGLĪTOJAMO AR ĀRVALSTU IZGLĪTĪBAS PIEREDZI UZŅEMŠANA LATVIJAS
VISPĀRĒJAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ.....22. – 28.lpp.
  - 2.1. Problēmas un to novēršana.....25. – 26.lpp.
  - 2.2. Izglītojamā ar ārvalstu izglītības pieredzi atbalsts mācību un audzināšanas
procesā.....26. – 27.lpp.
  - 2.3. Ieteikumi izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi uzņemšanai un adaptācijai
izglītības iestādē.....27. – 28.lpp.
3. IMIGRANTU BĒRNU DAŽĀDĀS KULTŪRAS VAJADZĪBĀS
PIRMSSKOLĀ.....28. – 31.lpp.
  - 3.1. Iekļaušanās kvalitāte pirmsskolas izglītības iestādē.....28. – 30.lpp.
    - 3.1.1. Skolotājas starpkultūru vidē kompetence.....31.lpp.
4. SKOLOTĀJU DARBA PIEREDZES IZPĒTE AR IMIGRANTU UN REEMIGRANTU
BĒRNIEM.....32. – 49.lpp.
  - 4.1. Praktiskā pētījuma organizēšana.....34. – 35.lpp.
  - 4.2. Pētījuma datu ieguve un rezultātu analīze.....35.lpp.
    - 4.2.1. Intervēju analīze .....36.lpp.
    - 4.2.2. Aptaujas analīze.....39. – 49.lpp.

SECINĀJUMI

LITERATŪRAS SARAKSTS

PIELIKUMS

IEVADS

Mūsdienu pasaule ir ļoti bagāta ar dažādām tautībām. Katrai tautībai ir sava kultūra un vēsture. No seniem laikiem visas tautības apvieno viena un galvenā lieta „doma par nākotni”, arī mūsdienu pasaulē cilvēki vēlas vieglāku un gaišāku dzīvi, tāpēc viņi pamet savu dzimteni un brauc uz ārzemēm, lai sasniegtu savus mērķus un izpildītu savu sapni par labāku dzīvi.

Pasaules norišu kontekstā rodas jautājums, kāpēc cilvēki pamet savu dzimteni. Iemesli ir dažādi, viena cilvēku grupa pamet savu dzimteni, jo nespēj sevi realizēt un vēlas atrast vieglāku ceļu citur, otra grupa cilvēku ir spiesti pamest savu dzimteni vairāku faktoru ietekmēbieži tie ir konflikti starp valstīm, neatbilstīga un zema darba kvalitāte, izglītības kvalitāte utt..

Bieži uz citu valsti imigrē veselas ģimenes. Tāda ģimene gatava darīt visu, lai paliktu jaunajā valstī, kurā būs laba nākotne un bērni būs drošībā. Bet diezgan bieži imigranti citās valstīs saskaras ar daudzām problēmām, kasietekmē dzīvi. Kad imigranti pārceļas uz citu valsti, viņi nedomā, ka viņiem jāatbilst šīs valsts likumiem, lai sasniegtu savu mērķi. Jebkurā valstī, imigranti var piedalīties speciālajā programmā, kas palīdz trešo valstu iedzīvotājiem pielāgoties valstij un tās valsts sabiedrībai, uz kuru viņi imigrēja. Šādu programmu ietvaros imigranti var saņemt nepieciešamo palīdzību, iemācīties valodu, iegūt darba vietu, apgūt citas prasmes un iemaņas vieglākai integrācijai uzņemošā sabiedrībā.. Ir arī valstis, kas piedāvā, reemigrācijas atbalsta pasākumus, kas aicina visus emigrantus atgriezties atpakaļ dzimtenē.

Jaunajā dzīves vietā visgrūtāk ir bērniem, diemžēl, bet ļoti reti, kad skolēni ar ārvalstu izglītības pieredzi, nonākot jaunā mācību vidē, klasē vai skolā var justies omulīgi, ērti un droši, visbiežāk bērni jūtas neērti vai pat apdraudēti. Īpaši tas attiecas uz patvēruma meklētāju un bēgļu bērniem, kas ir nākuši no pilnīgi citas valsts, pieraduši pie citām tradīcijām, cita klimata, ēdiena, attiecībām un ģērbšanās silta.

Tikpat neērti jūtas arī skolotājas, kam ir pirmā pieredze, strādājot ar pilnīgi atšķirīgas kultūras pārstāvi, ar kuru nav kopīgas valodas. Tādas skolotājas ļoti bieži vēlas atteikties no šādiem bērniem ar kuriem grūti atrast kopīgu valodu vai vienkārši nepievērš savu uzmanību viņiem un turpina savu darbu kā ierasts. Skolotājiem ir jāprot strādāt ne tikai ar bērniem, kuriem ir dažādas zināšanas un prasmes, bet arī ar bērniem, kuriem nav nekādu zināšanu, kuri var nezināt uzņemošās valsts valodu, kā arī kādu citu Eiropas valodu.

Latvijā viens no izglītības sistēmas uzdevumiem ir nodrošināt visiem skolēniem vienlīdzīgas iespējas ar Latvijas pilsoņiem, lai imigrantiem un reemigrantiem vieglāk iekļauties Latvijas izglītības sistēmā un valstī.

Latvijas skolās visbiežāk satiekas atšķirīgas kultūras, tādēļ tādēļ svarīgi veidot labvēlīgu vidi, lai visi varētu kopā sadzīvot, kur ir iespējams sadarboties, komunicēt un justies droši dažādu kultūru pārstāvjiem.

Pētījuma mērķis: teorētiski un praktiski izpētīt skolotāju darba specifiku pirmsskolas izglītības iestādē ar imigrantu un reemigrantu bērniem.

Pētījuma jautājumi:

1. Kādi faktori ietekmē skolotāju darbību ar imigrantu un reemigrantu bērniem?
2. Kādas pedagoģiskās kompetences nepieciešamas darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Pētījuma objekts: Imigrācijas un reemigrācijas procesa konteksts pirmsskolas izglītības iestādē.

Pētījuma priekšmets: Pirmsskolas izglītības iestādes skolotāju darbība un vecāku sadarbība.

Darba uzdevumi:

1. Atlasīt un analizēt teorētisko literatūru un dokumentus par izvēlēto tēmu;
2. Izpētīt MK noteikumus par izvēlēto tēmu;
3. Izstrādāt aptaujas anketu;
4. Veikt anketēšanu, lai atklātu, kā imigrantu bērni jūtas pirmsskolas izglītība iestādē;
5. Veikt anketēšanas rezultātu analīzi.

Darba metodes:

1. Teorētiskās izpētes metodes;
2. Dokumentu salīdzinošā analīze;
3. Anketēšana;
4. Rezultātu apstrāde un analīze.

Pētījuma bāze:

1. MK noteikumi un informatīvie materiāli
2. Pirmsskolas izglītības iestādes skolotāji un imigranti

Darba struktūra:

Darbs sastāv no teorētiskās daļas, praktiskās daļas un pielikumiem. Darba teorētiskajā daļā tiek apskatīti sekojoši temati:

1. Kopsavilkums: Imigrācija Latvijā (Indra Mangule un Dace Akule, Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS);
2. Reemigrācijas politikas novērtējums: politikas mērķa grupas perspektīva (Evija Kļave);
3. Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāns;
4. Pēdējo gadu maģistra darbi izvēlētajā tēma.

Darba praktiskajā daļā tiek veikta skolotāju anketēšana un iegūto rezultātu analīze. Pielikumos ir iekļauta pētījumā izmantotā anketa, kā arī anketēšanas rezultātu kopsavilkuma tabula.

1. IMIGRĀCIJAS UN REEMIGRĀCIJA JĒDZIENA SKAIDROJUMS, TĀ RAKSTUROJUMS UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

1.1. Imigrācija

Imigrācija; imigrēšana¹

Definīcija: Ārvalstnieku ieceļošana valstī, kas kļūst par šo personu pastāvīgo dzīvesvietu. Saistītais termins "emigrants" attiecas uz tādu pašu darbību, personām pametot iepriekšējās dzīvesvietas valsti. (Black's Law Dictionary, 750)

Imigrācijas process ir cieši saistīts ar ekonomiskiem un sociāliem procesiem dažādos līmeņos.

Piespiedu imigranti ir spiesti izceļot no savas valsts, lai glābtu savas dzīvības vai saglabātu savas brīvības, jo viņu valstī ir iekšēji konflikti, dabas vai citas katastrofas, kā arī Viņus, dažādu iemeslu dēļ, varētu vajāt. ANO 1951.gada Konvencijā bēglis definēts kā cilvēks, kurš dzīvo ārpus savas pilsonības valsts un nevar vai nevēlas atgriezties tajā, jo ir pamatotas bailes no vajāšanas dēļ rases, reliģiskās piederības, tautības, politiskās pārliecības, kā arī piederības politiskajai vai kādai sociālajai grupai. Bēglim jau ir piešķirts aizsardzības statuss un atļauja dzīvot citā valstī, kamēr patvēruma meklētāji ir cilvēki, kas šo statusu vēl cenšas iegūt. Tie, kuri pēc izvērtēšanas procedūras netiek kvalificēti kā bēgļi vai kuriem netiek piešķirta starptautiska aizsardzība, var tikt aizsūtīti atpakaļ uz mītnes zemi. (*Indra Mangule un Dace Akule, Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS*)

Brīvprātīgie imigranti izvēlas ieceļot citā valstī, lai uzlabotu savas un savu ģimeņu nākotnes perspektīvas un izpildīt savu sapni, cilvēki dodas uz citiem valsti. Tie var būt dažādi cilvēki, piemēram, cilvēki, kuriem citā valstī ir darba vieta, studijas vai investīciju iespējas, kā arī cilvēki, kuriem šajā valstī jau dzīvo kāds ģimenes loceklis, tātad, viņi imigrē, lai ģimene varētu dzīvot kopā. Iemesls, kāpēc cilvēks ieceļojis vienā valstī protams var mainīties, piemēram, students var pēc studiju beigšanas atrast pastāvīgu darbu un kļūt par darba imigrantu vai, ja viņš šajā valstī nodibina ģimeni, viņš var iegūt atļauju palikt dzīvot valstī šī iemesla dēļ. Tāpat var mainīties cilvēka plāni – plānotā īstermiņa imigrācija var novest pie

---

¹ Eiropas Savienības terminu vārdnīca. — R., UNDP, 2004 [tiešsaistē]. – [atsauce 2004]. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=imigr%C4%81cija&list=imigr%C4%81cija&lang=LV>

ilgtermiņa risinājuma. Eiropas Savienībā par imigrantiem uzskata tā sauktos trešo valstu pilsoņus – to valstu pilsoņus, kas nav Eiropas Savienības valstu pilsoņi.²

Saskaņā ar Imigrācijas likuma³ 33. panta otro daļu uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai nepieciešamos dokumentus nosaka Ministru kabinets. Ar terminu „ārvalstnieks”, „nepilsonis” apzīmē visas personas, kam nav attiecīgās valsts pilsonības. Līdz ar to 1994. gada 22.jūlija Latvijas Republikas Pilsonības likuma⁴ definīcija, ka ārvalstnieks ir ārvalsts pilsonis, ir nepilnīga un juridiski neapmierinoša. Pasaulē ne tikai personas, kam ir citas valsts pilsonība (ne tās, kuras mēģina noskaidrot, vai persona ir vai nav ārvalstnieks), tiek uzskatītas par ārvalstniekiem. Jebkurš apatrīds vai bēglis, kas ierodas kādas valsts teritorijā un nav tās pilsonis, tiek uzskatīts par ārvalstnieku. (*Bojārs J*)⁵ Imigrācijas likumā ar terminu „ārzemnieks” apzīmē personu, kura nav Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis.

Globālais konteksts

Imigrācija nav viennozīmīgi vērtējams process. No vienas puses, šo procesu var vērtēt kā pozitīvu parādību, kas palīdz risināt saņēmējvalsts demogrāfiskās problēmas un dod nozīmīgu pienesumu tās ekonomisko un kultūras procesu attīstībai. No otras puses, imigranti bieži tiek uztverti kā apgrūtinājums vai pat drauds saņēmējvalstij, radot pārāk smagu sociālo slogu un konkurējot ar vietējiem iedzīvotājiem par darba vietām, tāpēc ka lielāka daļa no imigrantiem piekrīt strādāt jebkura darbā, par jebkuru atalgojumu. Bet lielāka daļa no imigrantiem nereti ir jāsaskaras ar diskriminācijas radītām problēmām – viņi ir vairāk pakļauti bezdarba riskam, bieži strādā savai kvalifikācijai neatbilstošā darba vietā, saņem zemākas algas un cieš no kvalitatīvas veselības aprūpes trūkuma. Turklāt daļa cilvēku, cenšoties atrast labākus dzīves apstākļus, kļūst par cilvēku kontrabandas vai cilvēku tirdzniecības upuriem, vai pat riskē ar savām dzīvībām.⁶

Lai palielinātu ieguvumus no imigrācijas procesiem gan iebraucējus uzņemošajām sabiedrībām, gan iebraucējiem, ES lielu uzmanību pievērš imigrantu integrācijai. ES atbalsta dalībvalstis, piemēram, lai palīdzētu apgūt vietējo valodu un veicinātu vietējo iedzīvotāju un iebraucēju sadarbību. Laika posmā no 2008. – 2015.gadam iebraucēju integrācijas aktivitātēm

---

² Kopsavilkums: Imigrācija Latvijā Indra Mangule un Dace Akule, Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS [tiešsaistē]. – [atsauce 2012]. Pieejams:

http://providus.lv/article_files/2617/original/Kopsavilkums_Imigracija_Latvija.pdf?1402392942

³ Imigrācijas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.novembris, nr. 169 (2744). [tiešsaistē]. – [atsauce 20.11.2002.] Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/68522>

⁴ Pilsonības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 11. augusts, nr. 93 (224). [tiešsaistē]. – [atsauce 11.08.1994.] Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/57512-pilsonibas-likums>

⁵ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I, Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 322.lpp.

⁶ International Organization for Migration (2013), Migrants Deaths on World Borders. [tiešsaistē]. – [atsauce 2013]. Pieejams: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2013_en.pdf

Latvijā pieejami aptuveni 13 miljoni EUR, un plānots, ka līdzīgs apjoms fondu būs pieejams arī nākamajos 7 gados (no tiem 25% - Latvijas valsts līdzfinansējums).⁷

Latvijā imigrācijas politiku nosaka Imigrācijas likums un tam pakārtotie normatīvie akti, kas izstrādāti atbilstoši Eiropas Savienības normatīvo aktu prasībām.⁸

1.2. Reemigrācija⁹

Definīcija: Emigrantu (izceļotāju) atgriešanās dzimtenē, agrākās dzīvesvietās.

Reemigrācija ir viens no migrācijas veidiem, kas parasti nāk prātā, atsaucoties uz īstermiņa migrāciju. Reemigrācija apraksta situāciju, kad migranti atgriežas savā izcelsmes valstī pēc savas izvēles, bieži vien pēc noteikta perioda ārzemēs. Pēdējo desmitgadu laikā, daudzi migranti atbilst šādai kategorijai.¹⁰

Reemigranti ir personas, kas atgriežas savā dzimtajā valstī pēc tam, kad ir bijuši migranti (īstermiņa vai ilgtermiņa) citā valstī un, kuri ir paredzējuši palikt savā valstī vismaz vienu gadu.¹¹ Reemigrācija tradicionāli tiek uzskatīta par labu stratēģiju, lai apturētu intelektuālā darbaspēka emigrāciju (brain drain), tāpēc tiek izrādīta liela interese kvalificētu darbinieku atgriešanai dzimtajā valstī, lai sasniegt pozitīvu rezultāti, valsti vajag izstrādāt konkurētspējīgu plānu, pēc kura, konkrēti speciālisti var atgriezties sava dzimtajā valstī un realizēt sevi.¹²

Savā pētījuma Return Migration: A new perspective, autori Dumont un Spielvogel aprakstīja reemigrācijas iemesli un sadalīja uz četrām kategorijām:

1. Individīda priekšrocības dzimtenē.
2. Ir sasniegts mērķis, saistībā ar ietaupījumiem.
3. Nespēja integrēties dzimtenē un izmaiņas ekonomiskajā situācijā savā valstī.

---

⁷ Latvijā šīs prasības ir latviešu valodas pārbaudes nokārtošana, stabili ienākumi (pēdējā gada laikā jābūt vismaz minimālās algas ienākumi un maksāti nodokļi), kā arī pastāvīga dzīvošana Latvijā. Plašāka informācija Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) mājas lapā. [tiešsaistē]. – [atsauce 23.01.2006., 22.06.2006]. Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/es-pastaviga-iedzivotaja-statuss.html>

⁸ Eiropas Savienības Informācijas Aģentūra Latvija Eiropas Savienībā M. Roze Migrācijas Politika Latvijā [tiešsaistē]. – [Numurs 1, 2006] Pieejams: <http://www.scribd.com/doc/17190643/urnls-Latvija-Eiropas-Savienb-Brva-darbaspk-a-kustba>

⁹ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. — R., Zinātne, 2000 [tiešsaistē]. – [atsauce 2000].

Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=Reemigr%C4%81cija&lang=LV>

¹⁰ Dustman C., Weiss Y., Return Migration: Theory and Empirical Evidence, Discussion paper CDP No 02/07, Centre for Research and Analysis of Migration, 2007, 3.lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 02.07.2007] Pieejams: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.460.3221&rep=rep1&type=pdf>

¹¹ Dumont J. C. and Spielvogel G., Return Migration: A new perspective, International migration Outlook, OECD, 2008, 164.lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 2008]. Pieejams: <https://www.oecd.org/migration/mig/43999382.pdf>

¹² International Labour Migration: A rights-based Approach, ILO, Geneva, 2010, 51. lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 2010]. Pieejams: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=intl>

4. Pateicoties ārzemēs iegūtajai pieredzei, ir iespēja iegūt labāku darbu savā dzimtajā valstī.¹³

Bet autors Sussman savā pētījumā *Return Migration and Identity: A Global Phenomenon, a Hong Kong Case*, sadalīja citas četras reemigrācijas iemeslu kategorijas:

1. Atgriešanās no neveiksmīga mēģinājuma atrast veiksmīgu darbu.
2. Atgriešanās dzimtajā kultūrā un ģimenē.
3. Atgriešanās seniora vecuma, lai saņemtu pensiju dzimtajā valstī.
4. Atgriešanās sakarā ar modernizētiem tehnoloģijām sava dzimtenē.¹⁴

Reemigrācijas politikas veidošanu iniciē dažādām situācijām, pirmkārt, situācijā, kad emigrācijas skaits būtiski pieaug un cilvēkkapitāla aizplūšana kļūst par problēmu, kuras risināšanai ir nepieciešama valsts intervence; otrkārt, situācijās, kad cilvēku atgriešanās savā dzimtajā valstī tiek uzskatīta par risinājumu demogrāfijas vai darbaspēka trūkuma problēmām un valstij ir nepieciešami pasākumi cilvēku motivēšanai atgriezties.

Tātad valsts politika var tikt veidota kā aktīva (atgriešanās plūsmu stimulējoša un atbalstoša politika) vai pasīva/reaktīva politika (reakcija uz emigrācijas sekām)¹⁵

(*Inta Meriņa 195.lpp.*).

Politikas, kas reaģē uz atgriešanās procesu, mērķa grupa ir reālie reemigranti, tās mērķis ir sekmēt šīs grupas reintegrāciju sabiedrībā jau pēc atgriešanās savā dzimtajā valstī. Savukārt politikas, kas veicina atgriešanās procesu, tiešā mērķa grupa ir potenciālie reemigranti, kas joprojām uzturas dzimtenē. Šīs politikas mērķis ir stimulēt atgriešanos, palielinot ieguvumus no reemigrācijas (*reemigrantu sociālais, demogrāfiskais, ekonomiskais un finanšu kapitāls*) (*Inta Meriņa 195.lpp.*).

Reemigrācija process Latvijā veidojas jau no 2008. gada, kad īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts sagatavoja informatīvā ziņojuma projektu par nepieciešamo rīcību, lai veicinātu darba meklējumos izbraukušo Latvijas iedzīvotāju atgriešanos Latvijā (ĪUMSILS 2008). Dokumenta izstrādē, organizējot trīs diskusijas, tika iesaistīti iedzīvotāji, migrācijas un nodarbinātības jomas zinātnieki un eksperti, dažādu nozaru uzņēmēji, valsts un pašvaldības institūciju pārstāvji. Dokumentā ir apkopotas diskusijās gūtās atziņas un ieteikumi darba spēka aizplūšanas negatīvās ietekmes uz Latvijas tautsaimniecības attīstību risinājumu virzieniem (*Inta Meriņa 195.lpp.*).

---

¹³ Dumont J. C. and Spielvogel G., *Return Migration: A new perspective*, International migration Outlook, OECD, 2008, 178.lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 2008]. Pieejams:

<https://www.oecd.org/migration/mig/43999382.pdf>

¹⁴ Sussman, Nan M., *Return migration and Identity: A Global phenomen, A Hong Kong Case*, Hong Kong University Press, 2010, 65. lpp.

¹⁵ Latvijas emigrantu kopienas_cerību diaspora Zinātniska redaktore Inta Mieriņa, 2015, 195.lpp [tiešsaistē]. [atsauce 2016] Pieejams:

https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/2016/FSI_Ceribu_diaspora_pub.pdf

Augstākā līmeņa valsts attīstības plānošanas dokumentos (*LIAS 2010; NAP 2012*) norādīts, ka nepieciešams veicināt no Latvijas aizbraukušo iedzīvotāju atgriešanos Latvijā un jaunu emigrācijas plūsmu apturēšanu, kas arī netieši uzskatāmi par reemigrācijas politikas mērķiem. (*Eviņa Kļave 35.lpp.*) Ekonomiskās krīzes un tai sekojošo valsts institūciju strukturālo reformu rezultātā jautājums par iedzīvotāju migrāciju un ar to saistīto problēmu risināšanu zaudēja savu aktualitāti. Turpmākajos gados emigrācijas plūsmu intensitāte būtiski pieauga. Šai problemātikai politikas veidotāji pakāpeniski pievērsās, sākot ar 2011. gadu, kad, balstoties uz demogrāfiskajām prognozēm un migrācijas plūsmu analīzes datiem, tika gatavotas darbaspēka attīstības ilgtermiņa prognozes.

Reemigrācijas plāna izstrāde tika uzsākta 2012. gadā pēc toreizējā ekonomikas ministra Daniela Pavļuta iniciatīvas (*D. Pavļuta rīkojums Nr. 161 «Par Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāna izstrādes darba grupu» (03.09.2012.)*).

Informatīvajā ziņojumā «Par priekšlikumiem reemigrācijas atbalsta pasākumiem» (EM 2013) skaidrots, ka nepietiekamais darbaspēka piedāvājums ir viens no galvenajiem argumentiem atgriešanās politikas veidošanai, kurai būtu jāsekmē aizbraukušo Latvijas iedzīvotāju atgriešanās, lai mazinātu nepieciešamību pēc imigrācijas no citām valstīm. Imigrācija ir otrs arguments atgriešanos veicinošas politikas veidošanai. Dokumentā atzīts, ka ārvalstu darbaspēka mobilitāte ir neizbēgama, tāpēc Latvijai ir svarīgi šo plūsmu kontrolēt, priekšroku dodot tiem cilvēkiem, kuri iepriekš ir dzīvojuši Latvijā.

Darba grupas priekšlikumi un sabiedriskajā apspriešanā saņemtie priekšlikumi pēc to izvērtēšanas tika apkopoti informatīvajā ziņojumā «Par priekšlikumiem reemigrācijas atbalsta pasākumiem», kas tika izskatīts Ministru kabinetā 2013. gada 29. janvārī (*EM 2013*). Šis dokuments ir būtisks, jo tas sniedz padziļinātu izpratni par Latvijas reemigrācijas politikas mērķiem. (*E. Kļave*)

1. Vienas pieturas principa nodrošināšana

Personām, kas atgriežas Latvijā pēc ilgākas uzturēšanās ārvalstīs, valsts piedāvā nepieciešamo informāciju un konsultāciju dažādos jautājumos, kas attiecas uz uzturēšanos (darba iespējām, izglītības sistēmu, veselības aprūpi u.c.) Latvijā.

Risinājums:

- 1)*** Noteikta institūcija, kurai ir pārstāvniecības visos Latvijas reģionos, kas sniegtu informāciju un konsultācijas dažādos jautājumos, kas attiecas uz personas pārcelšanos un uzturēšanos Latvijā, tostarp attālināti (lai persona iegūtu interesējošo vai nepieciešamo informāciju jau pirms atgriešanās Latvijā). Vienlaikus, lai nodrošinātu,

ka minētajai institūcijai ir pieejama aktuālākā informācija, izstrādāts efektīvs risinājums informācijas apmaiņai ar valsts un pašvaldību institūcijām, kuru kompetencē ir nodarbinātības, sociālās palīdzības, repatriācijas, izglītības u.tml. jautājumi (*atbildīgās institūcijas – LM/NVA/VSAA; IeM/PMLP; VARAM; pašvaldības; LPS*). [30.07.2013]

2. *Darba tirgus informācijas pieejamība*

Lai uzlabotu darba tirgus informācijas pieejamību, ir nepieciešams ieviest efektīvu divvirzienu komunikācijas mehānismu, kā:

- ✓ Darba devējiem informēt ārvalstīs dzīvojošos Latvijas valsts piederīgos – par nepieciešamajiem speciālistiem/vakancēm, kā arī par prakses iespējām uzņēmumos un valsts un pašvaldību institūcijās, tādējādi piesaistot arī ārvalstīs studējošos jauniešus;
- ✓ Ārvalstīs dzīvojošajiem speciālistiem, kas apsver iespēju atgriezties un/vai strādāt Latvijā, t.sk. attālināti, uzrunāt potenciālos darba devējus, informējot tos par savu izglītību, darba pieredzi un prasmēm.

Risinājumi:

- 1) Visiem pieejamas, iespējami pilnīgas, aktuālas un pārskatāmas informācijas par nodarbinātības iespējām Latvijā nodrošināšana pastāvīgi pilnveidojot un popularizējot NVA interneta vietni un NVA CV/vakanču portālu. Tai skaitā portālā jāpublicē visas valsts un pašvaldību iestādēs un uzņēmumos esošās vakances. Arī atalgojuma norādīšanai jābūt obligātam nosacījumam publicējot vakances portālā. Šī informācija ārvalstīs dzīvojošajiem Latvijas iedzīvotājiem – potenciālajiem darba ņēmējiem ir būtiska, piemēram lai izlemtu, vai pieteikties konkursam uz darbavietu un atgriezties strādāt Latvijā. Būtiska ir portāla atpazīstamības veicināšana, tādēļ nepieciešams portālu popularizēt interneta vietnēs, sociālajos tīklos u.tml. (*atbildīgā institūcija – LM/NVA*).
- 2) NVA sadarbības ar darba devējiem/nozaru asociācijām pilnveidošana, tostarp jaunu pakalpojumu attīstīšana, piemēram, NVA darba interviju organizēšana ar videokonferenču starpniecību (*atbildīgā institūcija – LM/NVA*).
- 3) Izglītības prakšu regulējums pārskatīšana – uzņēmumiem Latvijā dodot iespēju slēgt prakšu līgumus ar ārvalstu augstskolām (*atbildīgā institūcija – IZM*). [30.07.2013]

3. Augsti kvalificēta darbaspēka piesaiste

Lai veicinātu augsti kvalificētu darbinieku piesaisti, ir nepieciešams piešķirt valsts un ES finansējumu komersantiem nepieciešamo augstas kvalifikācijas speciālistu piesaistei, tai skaitā arī uz ārvalstīm izbraukušo augsti kvalificēto speciālistu un zinātnieku atgriešanai vai piesaistei Latvijai. Ar LIAA un ĀM palīdzību ir nepieciešams sniegt atbalstu komersantiem kontaktu veidošanā un atbilstošo speciālistu meklēšanā, kā arī atbalstu jauno speciālistu (doktorantu) piesaistei un zinātnisko darbinieku daļējai nodarbināšanai pie komersanta.

Savukārt, lai veicinātu tautsaimniecībai nepieciešamo speciālistu, kuri izglītību ieguvuši ārvalstīs, tostarp jauniešu, atgriešanos Latvijā nepieciešams pārskatīt un aktualizēt gan prasības, gan profesiju sarakstu, kam un kurās profesijās valsts dzēš studiju kredītus.

Risinājumi:

- 1) Atbalsta nodrošināšana komersantiem kontaktu veidošanā un nepieciešamo speciālistu piesaistei jaunu tehnoloģiju un inovatīvu produktu ieviešanai (**atbildīgā institūcija – EM/LIAA**).
- 2) Normatīvo aktu, kas regulē kārtību, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts un studējošā kredīts no kredītiestādes līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu, pārskatīšana. Profesiju saraksta, kurās valsts dzēš studiju kredītus, atbilstības tautsaimniecības vajadzībām izvērtēšana, kā arī kārtības un finansēšanas modeļa izstrādāšana ārvalstīs studējušo studiju kredītu dzēšanai Latvijas tautsaimniecībai nozīmīgās profesijās. (**atbildīgā institūcija – IZM**). [30.07.2013]

4. Latviešu valodas apmācības

Lai atvieglotu integrēšanos sabiedrībā un spēju atrast darbu, ir nepieciešams atbalstīt latviešu valodas apmācību iespējas pēc ierašanās Latvijā visiem Latvijas valsts piederīgā ģimenes locekļiem (arī laulātajam) neatkarīgi no viņu valstiskās piederības un latviešu valodas zināšanu līmeņa. Nepieciešams attīstīt dažādas latviešu valodas apguves formas.

Risinājumi:

- 1) Latviešu valodas kursus NVA apmācības kuponu programmas ietvaros nodrošināta iespēja ikvienai personai (no 15 gadu vecuma), kura to vēlas, apgūt vai uzlabot latviešu valodas prasmes (**atbildīgā institūcija – LM/NVA**).
- 2) Specializētu latviešu valodas kursu nodrošināšana specifiskām darba vajadzībām (piemēram, inženieriem, ārstiem u.c. speciālistiem) (**atbildīgā institūcija – IZM**). [30.07.2013]

5. Sadarbība ar diasporu (it īpaši biznesa saiknes veidošana un uzturēšana)

Lai veidotu ciešu sadarbību ar diasporu un tās organizācijām, aktīvi ir jāizmanto ārvalstīs dzīvojošo latviešu organizāciju tīklu un to organizētos pasākumus diasporas informēšanai par aktualitātēm Latvijā, īpaši par darba un uzņēmējdarbības iespējām, sniedzot arī konsultācijas par pieejamiem atbalsta instrumentiem uzņēmējdarbības uzsākšanai un veikšanai, Latvijā nepieciešamajiem speciālistiem un veiksmes stāstiem u.tml. Jāveicina „biznesa vēstnieku” rašanās ārzemju latviešu vidū.

Latvijas valsts, pašvaldību iestādes, uzņēmumi, izmantojot diasporas pārstāvju kompetenču/kvalifikācijas datu bāzi, kuru sadarbībā ar diasporas organizācijām plāno izveidot ĀM, var piesaistīt diasporas pārstāvjus konsultācijām, projektu atbalstam vai īstenošanai attālināti un/vai uzaicinot diasporas pārstāvjus pavadīt noteiktu laiku Latvijā.

Jāveicina arī ārvalstīs dzīvojošo jauniešu saiknes sajūta ar dzimteni, tāpēc būtu jārada iespēja kampaņveidīgi iesaistīt jauniešus Latvijas valsts un pašvaldību iestāžu darbā, nodrošinot prakses vietas.

Jau šobrīd ir uzsākta sadarbības ar diasporu, piemēram, tiek organizēti pasākumi ārzemju latviešu saiknes stiprināšanai ar Latviju, veicinot bērnu un jauniešu piederību Latvijai, tostarp sekmējot latvisko tradīciju, kultūras un latviešu valodas apguvi. Arī masu mediji nodrošina informēšanu, jau tagad darbojas Latvijas Radio veidotais radio raidījums „21.gadsimta latvietis”, to vajadzētu turpināt (piemēram veidojot raidījumus ar ekonomisku ievirzi).

Risinājumi:

- 1) LIAA nodrošina aktuālu informāciju un konsultācijas potenciālajiem diasporas uzņēmējiem un investoriem par iespējām uzsākt uzņēmējdarbību, pieejamām atbalsta programmām un atbalsta mehānismiem, sniedz atbalstu biznesa kontaktu dibināšanai (**atbildīgā institūcija – EM/LIAA**).
- 2) Ekonomikas un inovāciju forumu, konferenču organizēšana Latvijā un ārvalstīs, ar ārvalstīs dzīvojošajiem latviešu uzņēmējiem, tai skaitā amatpersonu un uzņēmēju delegāciju vizīšu ietvaros (**atbildīgā institūcija – EM/LIAA**).
- 3) Ārvalstīs dzīvojošo Latvijas valsts piederīgo profesionāļu datu bāzes izveide – apzināti diasporas latviešu uzņēmēji un profesionāļi pasaulē un veicināta to iesaiste Latvijas tautsaimniecības attīstībā (**atbildīgā institūcija – ĀM; diasporas organizācijas**).
- 4) Valsts un pašvaldību institūcijas (sadarbojoties reģiona griezumā) piedāvā informāciju par potenciālām darba vietām reģionā (piemēram, plāniem atvērt rūpnīcu vai attīstīt konkrētu teritoriju/veidot kādas nozares klasteri), tādejādi sniedzot aizbraukušajiem laicīgu informāciju par darba vietām, kas drīz parādīsies ap pilsētu, no kurienes

cilvēks ir aizbraucis un var atgriezties (*atbildīgās institūcijas – VARAM; EM/LIAA; LM/NVA; pašvaldības; NVO; diasporas organizācijas*).

- 5) Latvijas valstspiederīgo salidojumu/novadnieku dienu rīkošana Latvijā, mudinot ārvalstīs mītošos apmeklēt Latviju un dzimto novadu (*atbildīgās institūcijas – ĀM, KM, LPS*).
- 6) Ārvalstīs dzīvojošo jauniešu saiknes ar Latviju stiprināšana, piemēram, projektu veidā organizējot brīvprātīgā darba vietas jauniešiem vasarā, studiju brīvdienu laikā, ar dzīvesvietu vietējā ģimenē, iesaistot ārvalstīs dzīvojošos jauniešus pieredzes apmaiņas projektos u.tml. (*atbildīgās institūcijas – LM; LPS; NVO; diasporas organizācijas*).
- 7) Labās prakses un veiksmes stāstu izplatīšana par sadarbību ar diasporu, tostarp veicināt reemigrantu organizāciju un neformālo grupu aktivitātes Latvijas pašvaldībās (*atbildīgās institūcijas – ĀM; EM; VARAM; LPS; NVO; diasporas organizācijas*).

[30.07.2013]

6. Atbalsts skolēniem, kas atgriežas/iekļaujas Latvijas izglītības sistēmā, kā arī šo skolēnu vecākiem

Kopš 2012. gada sākuma noteiktā kārtībā¹⁶, kādā pēc atgriešanās Latvijā skolēni tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs, kā arī noteikti atbalsta pasākumi, kas nodrošināmi izglītības iestādē, lai skolēniem palīdzētu integrēties Latvijas izglītības sistēmā. Nepieciešams paplašināt un izvērtēt veikto uzlabojumu efektivitāti un finansējuma pieejamību.

Risinājumi:

- 1) Veikto uzlabojumu efektivitātes un finansējuma pieejamības izvērtēšana (*atbildīgās institūcijas – IZM; LPS*).
- 2) Atbalsta pilnveide un paplašināšana skolēniem, kas atgriežas no ārzemēm, piemēram, iegūtās izglītības pielīdzināšana, piedāvātas individuālās nodarbības mācību priekšmetu apgūvē, kas netika mācīti iepriekš, papildu nodarbības latviešu valodā, metodisko līdzekļu (tajā skaitā digitālo mācību līdzekļu) izstrāde latviešu valodas apgūvei (*atbildīgās institūcijas – IZM/LVA*).
- 3) Informatīvo materiālu izstrāde skolēnu vecākiem, kas palīdzētu viņiem orientēties Latvijas izglītības sistēmā (*atbildīgā institūcija – IZM*). [30.07.2013]

---

¹⁶ 2012.gada 28.februāra Ministru kabineta noteikumi Nr.149 „Noteikumi par kārtību, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un atskaitīti no tām, un obligātajām prasībām pārceļšanai uz nākamo klasi”

7. Valsts pārvaldes/pašvaldību institūciju un valsts uzņēmumu rīcība/prasības, attasot darbiniekus

Valsts iestādēm un kapitālsabiedrībām ir stigrāk jāizvērtē svešvalodu, īpaši krievu valodas, prasības amatu pretendentiem (vai svešvalodas prasme ir objektīvi un pamatoti nepieciešama darba pienākumu veikšanai). Krievu valodas zināšanas ir īpaša problēma lielai daļai Latvijas valsts piederīgo, kuri skolojušies vai ilgstoši dzīvojuši ārvalstīs, kā arī viņu ģimenes locekļiem. Šie cilvēki zina daudzas citas valodas, izņemot krievu. Tas ir būtisks šķērslis atgriezties Latvijā. Lai arī ar likumu aizliegts, un darba aprakstos netiek norādīts, nereti darba meklētāji sastopas ar krievu valodas zināšanu prasībām no potenciālo darba devēju puses, t.sk. valsts iestādēm.

Darba likuma 32.panta (2¹) daļa paredz, ka darba sludinājumā aizliegts norādīt konkrētas svešvalodas prasmi, izņemot gadījumu, kad tā pamatoti nepieciešama darba pienākumu veikšanai.

Šobrīd Latvijas Republikas normatīvajos aktos ir paredzēts regulējums gadījumā, ja personai, kas pretendē uz konkrēto amatu, ir pamatotas šaubas, ka, dibinot darba tiesiskās attiecības, darba devējs pārkāpis atšķirīgas attieksmes aizliegumu, piemēram, ietverot sludinājumā prasību par konkrētās svešvalodas prasmi. Saskaņā ar Darba likuma 34.panta pirmo daļu pretendētājam ir tiesības celt prasību tiesā triju mēnešu laikā no dienas, kad saņemts darba devēja atteikums nodibināt ar viņu darba tiesiskās attiecības.

Ja krievu vai citas svešvalodas zināšanas nepieciešamas darba pienākumu veikšanai, jāorganizē jaunajiem darbiniekiem valodu apmācības.

Risinājums:

- 1) Bezdarbniekiem un darbiniekiem sadarbībā ar darba devējiem pieejams atbalsts apmācībām, ja krievu (vai citas) valodas zināšanas nepieciešamas darba pienākumu veikšanai (*atbildīgā institūcija – LM/NVA*). [30.07.2013]

8. Personu loka paplašināšana, kuriem iespējams pretendēt uz repatrianta statusu

Reemigrāciju veicinātu iespējas saņemt repatrianta statusu un līdz ar to arī tiesības uz valsts nodrošināto atbalstu pārcelšanās gadījumā attiecināt arī uz tiem Latvijas valsts piederīgajiem, kas izceļojuši no valsts pēc 1990.gada 4.maija, izceļošanas brīdī bija sasnieguši pilngadību un ārpus Latvijas dzīvojuši vismaz 10 gadus. Tas attiektos uz tiem cilvēkiem, kuri spēj apliecināt savu prombūtni un būtu reģistrēti mītnes zemē. Repatriantam un viņa ģimenes locekļiem ir tiesības saņemt valsts garantēto materiālo palīdzību (daļēju ceļa naudas atmaksu,

bezdarba pabalstu), kā arī cita veida adaptācijas un integrācijas atbalstu, piemēram, latviešu valodas apmācību.

Informācijai: Šobrīd uz repatrianta statusu iespējams pretendēt personām, kas pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā, kuras:

- izceļojušas no Latvijas līdz 1990.gada 4.maijam vai dzimušas ārvalstīs;
- izceļojušas no Latvijas pēc 1990.gada 4.maija un izceļošanas brīdī bijušas nepilngadīgas.

Risinājums:

- 1) Atbilstošu grozījumu „Repatriācijas likumā” sagatavošana un pieņemšana, paplašinot personu loku, kuriem ir iespēja pretendēt uz repatrianta statusu (**atbildīgā institūcija – IeM/PMLP**).
- 2) Lai būtu iespējams īstenot šo risinājumu – grozījumu „Repatriācijas likumā” izstrādi, ietverot likumprojektā normas, kas paredz paplašināt iespējamo pretendentu loku uz repatrianta statusu, pēc IeM aprēķina 2014.-2017.gadā nepieciešams papildu finansējums: [30.07.2013]

Gads	2014	2015	2016	2017
Repatriantu un viņu ģimenes locekļu skaits	300	500	700	900
Valsts budžeta izdevumi (tūkst. lati)	168,72	281,20	393,68	506,16

9. Kvalifikāciju un diplomu atzīšana Latvijā, kā arī prasību pārskatīšana reglamentētajās profesijās (identificēts pasākumu virziens, kuram nepieciešama papildus izpēte)

Ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas/izglītības un diplomu atzīšanas prakses izvērtēšana Latvijā, kā arī reglamentēto profesiju saraksta pārskatīšana ļautu identificēt jomas, kurās pastāv šķēršļi reemgrējušo iedzīvotāju nodarbinātībai viņu kvalifikācijai atbilstošās profesijās.

Jāuzlabo procedūra, kā personas, kuras Latvijā ieguvušas tiesības strādāt reglamentētajās profesijās, var atjaunot šīs tiesības, ja bijušas uz laiku izbraukušas un nav strādājušas šajā profesijā vai ir savā profesijā strādājušas citā valstī. Piemēram, personām, kuras Latvijā ieguvušas ārsta, būvdarbu vadītāja vai tamlīdzīgu sertifikātu, kas ir derīgs noteiktu termiņu, pēc laika, kad tās mēģina sertifikātus atjaunot, izvirza nepamatotas prasības vai neatzīst ārvalstīs iegūto profesionālo pilnveidi u.tml., bet profesionālās kvalifikācijas atzīšanas

procedūru šīm personām piemērot nevar, jo kvalifikācija ir iegūta Latvijā. Resertifikācijas kārtība gandrīz nevienā profesijā nav detalizēti regulēta.¹⁷[30.07.2013]

1.3 Latvijas gadījums

Latvijas gadījumā migrācijas process būtiski palielinājās pēc pievienošanas Eiropas Savienībā. Latvijas iedzīvotāji lielos apjomos migrēja no savas dzimtenes, lai sasniegtu labāku dzīvi citās ES valstīs. Saskaņā ar ANO rekomendācijām Latvijas statistikā tiek apkopoti un publicēti dati par ilgtermiņa migrantiem. Tās ir personas, kas ierodas valstī, lai paliktu te uz pastāvīgu dzīvi vai uz laiku, kas vienāds vai ilgāks par vienu gadu, kā arī personas, kas izbrauc no vienas valsts uz citu valsti ar nolūku uzturēties tur pastāvīgi vai vienu gadu un ilgāk un kas deklarē iestādēm pastāvīgās dzīvesvietas maiņu. Oficiālās statistikas migrācijas dati rāda, ka pēdējos gados Latvijas iedzīvotāji visvairāk izceļo uz Krieviju, Vāciju, kā arī citām NVS valstīm. Atbilstoši šiem datiem, izceļojošo īpatsvars un migrācijas saldo apjoms uz NVS valstīm pēdējā desmitgadē samazinās. Kopš iestāšanās ES, ir pieaudzis to iedzīvotāju skaits, kas pārceļas uz pastāvīgu dzīvi ES, bet samazinājies uz NVS valstīm izbraukušo skaits.¹⁸ (*Zaiga Krišjāne, Andris Bauls 71.lpp.*)

Klasiskajā migrācijas izpratnē vairs nevar iekļaut lielu daļu no izceļojušajiem, sakarā ar laiku izmaiņām. Tagad migranti dodoties peļņā uz citu valsti, visbiežāk tas ir uz īsākiem periodiem un vairākas reizes gadā, kas neļauj šos migrantus iekļaut oficiālajos datos un novērtēt patieso stāvokli. (*Anija Krauze*)

Pirmajos divos gados pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā Latvijas iedzīvotāji visbiežāk ir devušies strādāt vai mācīties uz Lielbritāniju un Īriju (attiecīgi 16630 un 11165), lai mācītos vai strādātu. Statistika līdz 2009. gadam liecina, ka izbraukušo vidū dominē gados jauni cilvēki, vairums līdz 40 gadiem, tādu skaits procentos sasniedz 65.6%. Šajā grupā dominē 20 – 29 gadus jauni emigranti. Migrācijas tendences arī vēsta, ka vīrieši daudz biežāk dodas strādāt uz ārvalstīm, viņu skaits pārsniedz sieviešu skaitu gandrīz 2 reizes. (*Anija Krauze*)

Migrācijas dati (skatīt 1.3.tab.) vēsta, ka emigrācija kopš 2004. gada bez izmaiņām, bet vislielākais emigrācijas vilnis bija uzreiz pēc krīzes, 2009., 2010., 2011., gadā, kad valsti pameta 38208, 39651 un 30311 cilvēku, kas bija lielākais skaits kopš iestāšanās Eiropas

---

¹⁷ Ekonomikas, ministrija, Politikas plānošanas dokumentu datu bāze, Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāns 2013.-2016.gadam, 30.07.2013, Izgūts: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4428>, 3-4.lpp. (skatīts 01.04.2017) [tiešsaistē]. – [atsauce 30.07.2013] Pieejams:

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/reemigracijas_atbalsta_pasakumi/

¹⁸ Zaiga Krišjāne, Andris Bauls, Latvijas zinātņu akadēmija, Latvijas iedzīvotāju starpvalstu mobilitāte pēc Eiropas Savienības paplašināšanās, [tiešsaistē]. – [atsauce 31.03.2017] Pieejams:

http://www.lza.lv/LZA_VestisA/65_3-4/5_Krisjane%20un%20Bauls_iedzivotaju%20mob.pdf 4.lpp

Savienībā. Pēc krīzes migrācija samazinājās, 2014. gadā un 2015. gadā sasniedzot 2004. gada apmērus, bet valsti tāpat vidēji gadā pamet aptuveni 20 – 25 tūkstoši cilvēku, migrācijas saldo, ir negatīva, vislielāko migrācijas saldo sasniedzot 2010.gadā, kad kopējā bilance bija jau – 35640 un Latvijas iedzīvotāju skaits turpina sarukt ik gadu. (*Anija Krauze*)¹⁹

Tabula 1.3. Migrācijas statistika no 2004. – 2015. gada

Gads	Iebrauca Latvijā	Izbrauca no Latvijas	Migrācijas saldo
2004	4844	20167	-15323
2005	6691	17643	-10952
2006	8212	17019	-8807
2007	7517	15463	-7946
2008	4678	27045	-22367
2009	3731	38208	-34477
2010	4011	39651	-35640
2011	10234	30311	-20077
2012	13303	25163	-11860
2013	8299	22561	-14262
2014	10365	19017	-8652
2015	9479	20119	-10640

Kāpēc Latvijas iedzīvotāji izvēlas doties uz ārzemēm (Galvenie iemesli)

	Vīriešu	Sieviešu
1. Nosūta darbavieta	9,2%	11,1%
2. Apgūt valodu	8,6%	7,7%
3. Iegūt pieredzi	13,7%	15,7%
4. Karjeras izaugsmes iespējas	2,9%	1,8%
5. Nespēja atrast darbu Latvijā	4,7%	5,1%
6. Atalgojuma dēļ	49,1%	40,2%
7. Iesaka jau tur strādājošie cilvēki	9%	8%
8. Citi iemesli	2,8%	10,4%

¹⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze, iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija, http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Socila/Socila__ikgad__iedz__migr/IB0010.px/table/tableViewLayout2/?rxid=-992a0682-2c7d-4148-b242-7b48ff9fe0c2 (skatīts 23.04.2017)

Latvijas migrāciju var raksturot kā viļņveidīgu, pēc iestāšanās Eiropas Savienībā sekoja izceļošanas vilnis, ko ap 2007. gadu nomainīja īslaicīga stabilitāte, sakarā ar Latvijas ekonomisko izaugsmi, daudzi izceļojošie apsvēra domu atgriezties vai atgriezās Latvijā. Taču krīzes ietekmē 2009. gadā atkal strauji pieaugu izceļojošo iedzīvotāju skaits, galamērķi palika praktiski nemainīgi – Lielbritānija, Vācija, Īrija, Norvēģija.

Latvijas migrācijas stāvoklis jāvērtē kā kritisks, iedzīvotāju skaits emigrācijas dēļ samazinās ik gadu par vairākiem tūkstošiem, imigrācija ir zema, nepieciešams īstenot efektīvu reemigrācijas politiku, lai palielinātu Latvijas populāciju.^{20 21}

2. IZGLĪTOJAMO AR ĀRVALSTU IZGLĪTĪBAS PIEREDZI UZŅEMŠANA LATVIJAS VISPĀRĒJĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Latvijas Republikas Satversmes 112. pantā²² ir noteikts, ka „Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 11. panta²³ pirmajā daļā ir noteikts: „Valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām”. Izglītības likuma 3. panta²⁴ pirmā daļa precizē, ka tiesības uz izglītību Latvijā ir:

1. Latvijas pilsonim.
2. Latvija nepilsonim.
3. Eiropas Savienības pilsonim, Eiropas Ekonomikas zona pilsonim vai Šveices Konfederācijas pilsonim.
4. Eiropas Kopienas pastāvīgajam iedzīvotājam, kuram ir derīga uzturēšanās atļauja Latvijā Republikā.
5. Bezvalstniekam, kuram ir derīgs bezvalstnieka ceļošanas dokuments, kas izsniegts Latvijas Republikā.
6. Citas valsts, ka nav Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas vai Šveices Konfederācijas pilsonis, valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kuram ir derīga uzturēšanās atļauja Latvijā Republikā.
7. Bēglim vai alternatīvo statusu ieguvušai personai.

---

²⁰ Anija Krauze, LATVIJAS, LIETUVAS, IGAUNIJAS VALDĪBU ĪSTENOTĀS REEMIGRĀCIJAS POLITIKAS SALĪDZINĀJUMS [atsauce uz bakalaura darba 2017] 24.lpp.

²¹ Zaiga Krišjānie, Andris Bauls, Latvijas zinātņu akadēmija, Latvijas iedzīvotāju starpvalstu mobilitāte pēc Eiropas Savienības paplašināšanās, [tiešsaistē]. – [atsauce 31.03.2017] Pieejams: http://www.lza.lv/LZA_VestisA/65_3-4/5_Krisjane%20un%20Bauls_iedzivotaju%20mob.pdf 4.lpp

²² <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>

²³ <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

²⁴ <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>

8. Personai, kura ir saņēmusi pagaidu aizsardzību Latvijas Republikā.

Uzņemšanas prasības 30. un 31. punktā²⁵ ir reglamentēta izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi – *izglītojamā, kurš iepriekš ir mācījies Latvijā, un citas valsts izglītojamā, kurš iepriekš nav ieguvis izglītību Latvijā*, - uzņemšana Latvijas vispārējās izglītības iestādē: „ 30. *Ja izglītojamais, kurš iepriekš ir mācījies Latvijā*, atgriežas no mācībām citā valstī un tiek pieteikts izglītības iestādē mācību turpināšanai, izglītības iestāde:

30.1. Pieprasa no izglītojamā vecākiem, atbildīgās amatpersonas vai izglītojamā, kurš sasniedzis pilngadību, dokumentus, kas raksturo un apliecina citā valstī apgūto mācību saturu un mācību sasniegumu vērtējumu;

30.2. Vērtē iesniegtos dokumentus un izglītojamā mācību sasniegumus, pieaicinot izglītojamo un viņa vecākus, atbildīgo amatpersonu vai izglītojamo, kurš sasniedzis pilngadību;

30.3. Uzņem izglītojamo viņa vecumam un vajadzībām atbilstošā klasē, ievērojot iepriekš apgūtā mācību satura pēctecību;

30.4. Ar direktora rīkojumu nosaka viena mācību gada laikā īstenojamās valsts finansētos atbalsta pasākumus obligātās pamatizglītības ieguvei – latviešu valodas prasmes pilnveidei un mācību priekšmetu "Latviešu valoda" vai "Literatūra", vai "Latviešu valoda un literatūra", "Sociālās zinības", "Latvijas vēsture", kā arī to mācību priekšmetu apguvei, kuri atšķiras Latvijas un izglītojamā iepriekš apgūtajā izglītības programmā.

31. Ja citas valsts izglītojamais, kurš iepriekš nav ieguvis izglītību Latvijā, ir pieteikts uzņemšanai izglītības iestādē, izglītības iestāde:

31.1. Pieprasa no izglītojamā vecākiem, atbildīgās amatpersonas vai pilngadību sasniegušā izglītojamā dokumentus (ja tādi ir), kas raksturo un apliecina citā valstī apgūto mācību saturu un mācību sasniegumu vērtējumu;

31.2. Ar direktora rīkojumu izveido izglītojamā mācību sasniegumu vērtēšanas komisiju triju pedagogu sastāvā, lai novērtētu izglītojamā valodu prasmes, apgūto mācību saturu un mācību sasniegumus;

31.3. Vērtē iesniegtos dokumentus un izglītojamā mācību sasniegumus, pieaicinot izglītojamo un viņa vecākus vai atbildīgo amatpersonu vai izglītojamo, kurš sasniedzis pilngadību;

31.4. Uzņem izglītojamo viņa vecumam un vajadzībām atbilstošā klasē, ievērojot iepriekš apgūtā mācību satura pēctecību;

---

²⁵ <https://likumi.lv/ta/id/277597-kartiba-kada-izglitojamie-tiek-uznemti-visparejas-izglitibas-iestades-un-specialajas-pirmsskolas-izglitibas-grupas>

31.5. Ar direktora rīkojumu nosaka viena līdz triju mācību gadu laikā īstenojamus valsts finansētos atbalsta pasākumus obligātās pamatizglītības ieguvei – latviešu valodas prasmes pilnveidei un mācību priekšmetu "Latviešu valoda" vai "Literatūra", vai "Latviešu valoda un literatūra", "Sociālās zinības", "Latvijas vēsture", kā arī to mācību priekšmetu apguvei, kuri atšķiras Latvijas un izglītojamā iepriekš apgūtajā izglītības programmā.

Atbalsta pasākumu izglītojamajiem ar ārvalstu izglītības pieredzi finansēšanai izmanto 13% direktora motivācijas fondu.

Meklētajam nodrošina sagatavošanu pamatizglītības no piecu gadu vecuma, iespēju iegūt pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību saskaņā ar normatīvajiem aktiem par kārtību, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi. Obligāto pamatizglītību patvēruma meklētajam nodrošina atbilstoši viņa izmitināšanas vietai – patvēruma meklētāja izmitināšanas centra, dzīvesvietas, bāriņtiesas iecelta aizbildņa dzīvesvietas, bērnu aprūpes iestādes vai Valsts robezsardzes teritoriālās struktūrvienības tuvumā esošās akreditētās izglītības iestādēs, kas īsteno licencētas izglītības programmas valsts valodā (Ministru kabineta 2016. gada 26. jūlija noteikumi Nr. 488²⁶ „Kārtība, kādā nepilngadīgam patvēruma meklētajam nodrošina izglītības ieguves iespējas”).

Nosakot atbalsta pasākumus izglītojamajiem ar ārvalstu izglītības pieredzi, ir jāņem vērā, ka šāda izglītības pieredze var būt arī citiem izglītojamajiem, kuriem arī ir nepieciešams atbalsts, jo saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumu Nr. 591²⁷ „Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi” 55. punktā norādīto Izglītojamo neatskaita no izglītības iestādes, pamatojoties uz vecāku vai pilngadību sasniegušā izglītojamā iesniegumu, ja:

55.1. viņš plāno mācīties citā valstī ne ilgāk par vienu mācību gadu;

55.2. viņš devies līdz kādam no vecākiem, kas nosūtīts diplomātiskajā dienestā uz laiku līdz četriem gadiem;

55.3. nav iespējams novērtēt viņa mācību sasniegumus attaisnotu kavējumu dēļ;

55.4. attaisnotu kavējumu dēļ vērtējumi ir zemāki par četrām ballēm.

Izglītības prakse liecina, ka bieži vien, lai nodrošinātu pilnvērtīgāku un daudzveidīgāku atbalstu izglītojamajiem ar ārvalstu izglītības pieredzi, tiek izmantotas arī interešu izglītības iespējas. (*Ivans Jānis Mihailovs un Ērika Pičukāne*)

²⁶ <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitibas-ieguves-iespejas>

²⁷ <https://likumi.lv/ta/id/277597-kartiba-kada-izglitojamie-tiek-uznemti-visparejas-izglitibas-iestades-un-specialajas-pirmsskolas-izglitibas-grupas>

2.1. Problēmas un to novēršana

Visbiežāk minētā problēma, kas traucē izglītojamā ar ārvalstu izglītības pieredzi veiksmīgai integrācijai Latvijas izglītības iestādē, ir izglītības programmu neatbilstība un mācību satura atšķirības, kā arī latviešu valodas prasmes trūkumu – izglītojamajiem ir grūtības lasīt, rakstīt latviešu valodā un valodas barjeras dēļ pat ir grūti paust viedokli ne tikai ar mācībām saistītajos jautājumos (īpaši aktuāla šī problēma varētu būt divvalodīgās un trīsvalodīgās ģimenēs)

Ja izglītības iestāde mērķtiecīgi un plānveidīgi īsteno atbalsta pasākumus, gada laikā ir iespējams pārvarēt valodas barjeru, savukārt likvidēt plaisas mācību saturā ir daudz grūtāk. Jāņem vērā, ka ārvalstu izglītības iestāžu mācību organizācijas process var būtiski atšķirties no Latvijas izglītības iestādēs īstenotā mācību procesa, tostarp mazāk nekā Latvijā tiek uzdoti mājasdarbi, ir citas prasības un vērtēšanas kārtība, dažās valstīs pat nav mājasdarbu un mācību process nav tik intensīvs kā Latvijā. Priekšstati par Latviju, dzīvi un mācībām Latvijā izglītojamajiem var atšķirties, kas var apgrūtināt mācību procesu. Vienlaikus lielais apgūstamo zināšanu apjoms var radīt stresu un izdegšanu.

Pedagogu darbs liecina, ka izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi mācību procesā Latvijā katra mācību priekšmeta pedagogam ir jāvelta daudz laika individuālā plāna izstrādē, papildmateriālu sagatavošanai, specifiskas terminoloģijas skaidrošanai u.c. (izņēmumi bieži attiecas uz mācību priekšmetu „Sports”, „Vizuālā māksla”, „Angļu valoda” pedagogiem). Līdz ar to pedagogiem mācību stundas laikā ir jāvelta uzmanība gan visai klasei, gan konkrētam izglītojamajam. Mācību satura apguves procesu ietekmē arī sociālpsiholoģiskais aspekts, jo izglītojamo piedzīvo nozīmīgu kultūrvides maiņu. Izglītojamajam ir grūti pierast pie noteiktas kārtības un disciplīnas izglītības iestādē, piemēram, ka mācību stundu laikā nevar brīvi staigāt pa klasi, ka iziet no klases mācību stundas laikā var ar pedagoga saskaņojumu, ka laicīgi jāierodas izglītības iestādē un jāievēro, kas vismaz sākumā ietekmē izglītojamā integrāciju izglītības iestādē.

Nozīmīgs adaptācijas procesu ietekmējošs apstāklis ir arī izglītojamā ar ārvalstu izglītības pieredzi emocionālais stāvoklis, jo bieži izglītojamais mācību sākumā ir emocionālāks, uztraucas un ir situācijas, ka viņam/-ai veidojas sliktas attiecības ar grupas biedriem, ir grūti iekļauties klases kolektīvā, bet pedagogi regulāri uzsver, ko izglītojamais ar ārvalstu izglītības pieredzi nezina un neprot, nevis novērtē viņa/-as esošās zināšanas un pieredzi. Minētajam apstāklim secīgi rodas neieinteresētība iesaistīties mācību procesā, apmeklēt konsultācijas, kā arī piedalīties ārpusstundu aktivitātēs ar grupas biedriem. Tādējādi psiholoģiskas grūtības, sliktas attiecības ar grupas biedriem un tas, ka grupas biedri dara pāri izglītojamajam, ir aktuāla problēma, kuras risināšanai pedagogiem ir jāveltī papildu uzmanību.

Ja izglītības iestādē identificētās problēmas vairāk ir saistītas ar mācību saturu, izglītojamo zināšanām, tad vecāki vairāk akcentē attieksmes aspektu. Izglītojamo vecāki uzskata, ka pedagogiem reizēm trūkst izpratnes un tolerances, jo uzmanība vairāk tiek pievērsta mācību priekšmetu apguvei, nevis klases kolektīva veidošanai, sadarbības veicināšanai un konfliktu novēršanai, īpaši negatīvi vecāki vērtē situāciju, ka pedagogs izsaka aizrādījumus izglītojamajam par nezināšanu visu grupas biedru klātbūtnē. Vecāki ir saskarūšies arī ar pedagoga iniciatīvas trūkumu, piemēram, pamanot potenciālu konfliktsituāciju, pedagogs savlaicīgi nerīkojas, lai to novērstu.

Lai risinātu identificētās problēmas izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi integrācijas procesā izglītības iestādē, ir ne tikai izglītības iestādes kolektīva savstarpējā sadarbība, atbalsta pasākumi, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, bet arī mērķtiecīgs darbs ar izglītojamā ar ārvalstu izglītības pieredzi grupas biedriem, nepieciešamības gadījumā – izglītības iestādes un izglītojamo pašpārvaldes iesaistes, kas var veicināt, ka ikviens izglītojamais izglītības iestādē var justies droši, motivēts ar interesi un aizrautību likvidēt plaisas savās zināšanās un iekļauties Latvijas izglītības sistēmā. *(Ivans Jānis Mihailovs un Ērika Pičukāne)*

2.2. Izglītojamā ar ārvalstu izglītības pieredzi atbalsts mācību un audzināšanas procesā

Starp ikdienas atbalsta pasākumiem, ko katrs pedagogs papildus nodarbībām latviešu valodā, vēsturē, matemātikā utt. var nodrošināt katram izglītojamajam ar ārvalstu izglītības pieredzi, ir minami šādi: sarežģītāku un specifisku terminu skaidrošana un tulkošana, mācību satura, īpaši dažādu uzdevumu, diferencēšana, ilgāks laiks šo uzdevumu izpildei un iespēja izmantot vārdnīcu, iespēja pildīt mājasdarbus pedagoga klātbūtnē konsultācijas laikā vai pagarinātajā dienas grupā pēc mācību stundām, kā arī iespēja dažreiz saņemt pagarinājuma pārbaudes darbu kārtošanai. Pedagogam arī ir ieteicams papildus pārrunāt ar izglītojamo apgūto, izlasīto.

Pedagogi bieži paši sagatavo, adaptē un pielāgo mācību materiālus izglītojamajam ar ārvalstu izglītības pieredzi, jo ir situācijas, ka izglītojamie no mācībām citā valstī atgriežas ar dažādām zināšanām, proti, materiāli, kas ir atbilstoši vienam izglītojamajam, cita izglītojamā mācību procesā ir izmantojami tikai tad, ja tiek pielāgoti attiecīgā izglītojamā priekšzināšanām.

Izglītojamie ar ārvalstu izglītības pieredzi aktīvi, labi un ar interesi iekļaujas izglītības iestādes mācību procesā, droši jautā, ja kaut ko nesaprot, pret pedagogiem izturas ar cieņu un ir pieklājīgi, veido labas attiecības ar grupas biedriem, pedagogiem un klases kolektīvā iejūtas labi, diezgan aktīvi iesaistās ārpusstundu pasākumos. Dzīve satiekas arī gadījumi, kad izglītojamais mācību procesā iesaistās pakāpeniski, nedroši un nepārliecināti, mācību process

norit lēni un izglītojamais nemaz nevēlas mācīties, kā arī nelabprāt iesaistās ārpusstundu nodarbībās un ārpusskolas pasākumos. Šajā gadījumā ir īpaši būtisks atbalsta personāla – izglītības iestādes psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, un citu speciālistu - atbalsts.

Izglītības iestādē adaptācijas procesā ieteicama regulāra sadarbība un pārrunas ar izglītojamā vecākiem, informēšana par pieejamo atbalstu izglītības iestādē, par iespējam, kuras varētu būt noderīgas izglītojamajam. (*Ivans Jānis Mihailovs un Ērika Pičukāne*)

2.3. Ieteikumi izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi uzņemšanai un adaptācijai izglītības iestādē

Latvijas vispārējās izglītības iestādē izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi - *izglītojamo, kurš iepriekš ir mācījies Latvijā, gan citas valsts izglītojama, kurš iepriekš nav ieguvis izglītību Latvijā*, - ir jāizvērtē un jāpārbauda viņa zināšanas. To var veikt, gan intervējot izglītojamo un viņa vecākus, gan sagatavot attiecīgus praktiskus uzdevumus, gan vērtējot iesniegtos dokumentos, ja tādi ir, un iepriekšējos mācību sasniegumi. Šajā procesā ir būtiski izmantota valoda, kuru izglītojamais pārvalda pietiekamā līmenī, lai sasniegtu atbildes un komunicētu pēc būtības (ja ir nepieciešams aicināt tulko). Ir gadījumi, ka izglītojamā vecākiem nav precīza priekšstata par sava bērna zināšanām, izglītojamā zināšanas var būt labākas vai sliktākas, nekā uzskata vecāki, sakara ar vecāku grūtībām komunicēt vai dažādu iemeslu dēļ nav iespēju sadarboties ar izglītības iestādi.

Tomēr pēc visiem pārbaudes uzdevumiem, izglītojamais jāuzņem viņa vecuma un vajadzībām atbilstošā klasē, ievērojot iepriekš apgūtā mācību satura pēctecību, t.i., uzņemšana vecumam neatbilstošā klasē, piemēram, klasi zemāk, ir vērtējama kā izņēmums, kas tieši jāpamato, vērtējot izglītojamo attīstību un vajadzības.

Uzņemot izglītības iestādē izglītojamo ar ārvalstu izglītības pieredzi, jānodrošina atbalsts adaptācijai izglītības iestādē un klasē. Tās veiksmīgai īstenošanai ir ieteicams organizēt ekskursiju ar izglītības iestādes darba organizāciju un tradīcijām, apsvērt iespēju rīkot adaptācijas dienas, noteikt personu, kura var konsultēt par neskaidrajiem jautājumiem utt.

Lai veicinātu izglītojamā iekļaušanos grupas kolektīvā, iespējams rīkot ārpus grupas pasākumus, kā arī aicināt izglītojamo iesaistīties interešu izglītības nodarbībās un dažādas aktivitātēs, kurās nepiespiestā, mierīgā vidē var attīstīt pozitīvas attiecības ar grupas biedriem. Savukārt grupas audzinātāja var izmantot audzināšanas stundu, piedāvājot grupai iepazīšanas pasākumu, lai izglītojamais ar ārvalstu izglītības pieredzi iepazītu savus grupas biedrus un pastāstītu par sevi, par savu pieredzi.

Tāpat ir nepieciešama regulāra sadarbība ar izglītojamā vecākiem, piedāvāt viņiem dažādus mācību materiālus, lai palīdzētu bērnam mācībās, un sniedzot praktisku informāciju

par bērna izglītības gaitām. Ir gadījumos izglītojamā adaptācijas veicināšanai ir nepieciešama starpinstitucionālā sadarbība, piemēram, ar izglītības pārvaldi vai sociālo dienestu.

Maz izmantotais resurss Latvijā, bet salīdzinoši populārs ārvalstīs ir uzticības jeb atbalsta personas norīkošana izglītojamajam ar ārvalstu izglītības pieredzi no grupas biedriem vai gados vecāku izglītojamo vidus. Šāda persona palīdz izglītojamajam ar ārvalstu izglītības pieredzi iejustie gan izglītības iestādē, gan grupā, gan pilsētā, izskaidro dažādas sadzīviskas lietas. (*Ivans Jānis Mihailovs un Ērika Pičukāne*)

3. IMIGRANTU BĒRNU DAŽĀDĀS KULTŪRAS VAJADZĪBĀS PIRMSSKOLĀ

3.1. Iekļaušanās kvalitāte pirmsskolās izglītības iestādēs

Pirmsskolā izglītības ilgtspējīgas attīstības pamatā ir izglītības kvalitāte, kas ir viens no iekļaušanās būtiskākajiem jautājumiem. Joprojām pirmsskolas aprūpes un izglītības programmu nodrošinājumā bērniem no maznodrošinātām un etnisko minoritāšu ģimenēm ir vairākas problēmas:

1. Pirmsskolas izglītības programmas neatbilst kvalitātes un efektivitātes kritērijiem.

2. Izglītības programmas sociāli mazaizsargātajiem bērniem bieži ir īslaicīgi projekti, kas pakļauti sociālām un politiskām tendencēm.

3. Nepārdomāti, valstiska mēroga, pasākumi pastiprina sociālo un etnisko segregāciju pirmsskolas aprūpes un izglītības sistēmā, un, tā kā pirmsskolas izglītības iestādes ir saistītas ar pamatskolu, šī segregācija var tikt pārnesta arī uz pamatizglītības sistēmu. Segregācijas sekas ir sociāli mazaizsargāto bērnu koncentrēšanās noteiktās pirmsskolas izglītības iestādēs, kas var papildus negatīvi ietekmēt bērnu attīstību.²⁸ (*Sanita Pavāre*)

Ir nepieciešami jauni risinājumi, lai mūsdienu daudzveidīgajā pasaulē, izglītība būtu darboties spējīga, jo izglītības loma ir veicināt kā individuālo, tā kolektīvo cilvēku un sabiedrības transformāciju, domājot par uz attīstību vērstu koncepciju. Tas viss ir cieši saistīts ar pašreizējās izglītības kontekstu. (*Gento, 2007, 58. lpp.*)

Zinātnieks A. Rauhvargers apkopojis izglītības kvalitāte definīcijas, pievēršot uzmanību izglītības kvalitātes daudzšķautņainajam raksturam:

- ✓ Kvalitāte kā ekselence – būtiska mācību iestāžu konkurences cīņā, sabiedrības vadošā spēka lomas uzturēšanā (tā nenodrošina kvalitātes rezultātus).

²⁸ Bērnu ar dažādām kultūras vajadzībām iekļaušanās kvalitātes pedagoģiskie risinājumi pirmsskolā [atsauce uz maģistra darbs Sanita Pavāre 2011] 39.lpp.

- ✓ Kvalitāte kā „atbilstība mērķim”, ir būtiska, ja jāvērtē profesionālās programmas (vai vispārīzglītojošo lietu nav par daudz pretstatā profesionālajām un praktiskajām).
- ✓ Kvalitāte kā sliekšnis – būtiska jaunu programmu un iestāžu atzīšanai vai minimālie standarti ir sasniegti.
- ✓ Atskaitīšanās sabiedrībai, vai bija vērts tērēt tās līdzekļus. Te bez momentānās kvalitātes ir būtiska ilgtspējīga attīstība.
- ✓ Kvalitāte kā nepārtraukta pilnveide. Attiecas uz izglītības iestādes programmas kvalitāti: ir apzināti darbības procesi, izveidoti mehānismi procesa pilnveidei, darbojas ar stratēģisku skatu nākotnē, personāls ir ieinteresēts un līdzdarbojas. (*Sanita Pavāre*)

Akulturācijas teorijas nespēj noteikt attiecību starp bērnu un kultūru attīstību un ir nepieciešams izvirzīt citas teorētiskās perspektīvas, apvienojot kontekstuālo attīstības teoriju ar akulturācijas teoriju, kas rada kultūras attīstības psiholoģijas teoriju (*J. Valsiner, 2000*)²⁹, ka gan cilvēks, gan konteksts ir kultūras radīts, un ir dziļi atkarīgi viens no otra.

Mijiedarbība dominējošā kultūrā norit uz esošā konteksta bāzes. Kontekstā bērna un viņa ģimenes attīstībai ir noteicošā loma (tiek ņemta vērā viņu iekšējā kultūra). Ārpus šī mikro konteksta pastāv dažādi sociālie, psiholoģiskie, fiziskie aspekti, kas ietekmē akulturācijas procesu. Viens no pamatprincipiem šajā teorijā ir vides un sociālo sistēmu abpusēja mijiedarbība, kas ietekmē bērnu vai nu tieši vai netieši. Kultūras attīstības psiholoģijas teorijā (*J. Valsiner, 2000*) bērns tiek uzskatīts par līdzekli, kas iedarbojas uz vidi, tādējādi radot arvien jaunas uzvedības reakcijas. Līdz ar to apstiprinās ilgtspējīgas attīstības psiholoģijas pētnieku viedoklis par cilvēka iespēju attīstīties un pilnveidoties visu mūžu (*J. Valsiner*), izejot caur dažādām saskarsmes trajektorijām. Akulturācija ir dabisks bērnu ar un bez kultūras dažādības vajadzībām ceļš multikulturālā kontekstā. (*Lackland, 2003*)^{30 31}

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam norādīts, ka izglītība un skolotāja profesijas maiņai ir būtiska nozīme pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitātē, sakara ar izglītības paradigmas maiņa, paredzot lielāku izglītības sistēmas saistību ar ekonomiskajiem un sabiedriskajiem procesiem, mainīs arī skolotāja darba raksturu. skolotājam ir jābūt ne tikai sava priekšmeta pasniedzējam, bet daudzpusīgai, talantīgai personībai, kura palīdz, iedvesmo, sasaista dažādas jomas, sadarbojas, sniedz padomus un organizē. Sevišķi pirmsskolā un sākumskolā izglītībai jābūt vērstai uz bērna saskarsmes

²⁹ The First Six Years: Culture's Adventures in Psychology, Jaan Valsiner, [tiešsastē] [atsauce 2001] Pieejams: https://www.researchgate.net/profile/Jaan_Valsiner/publication/242566314_The_First_Six_Years_Culture%27s_Adventures_in_Psychology/links/566ab20508ae430ab4f85549/The-First-Six-Years-Cultures-Adventures-in-Psychology.pdf

³⁰Lackland, D. S. (2003) Acculturation as a developmental pathway, Unit 8, chapter 6 Norwegian Institute of Public Health, Norway. [tiešsaistē]. – Pieejams: <http://www.wvu.edu/>

³¹ Bērnu ar dažādām kultūras vajadzībām iekļaušanās kvalitātes pedagoģiskie risinājumi pirmsskolā [atsauce uz maģistra darbs Sanita Pavāre 2011] 41.lpp.

prasmju, individualitātes un zinātkāres attīstību.³² To iespējams panākt, izstrādājot valsts stratēģijas pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērnu aprūpei un izglītošanai, un ietverot arī audzinātāju, skolotāju un personāla sagatavošanas un kvalifikācijas jautājumus, kā arī uzsverot apmācības sasaisti ar turpmāko izglītības procesu un vienlīdzīgu iespēju pieejas īstenošanu un paredzot lielāku vecāku iesaistīšanu pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanā un iestāžu darbībā. (*Sanita Pavāre*)

Pēc daudziem novērojumiem starpkultūru vidē ir skaidra viena un svarīga lieta, ka pie starpkultūrām svarīgi audzēkņiem stāstīt jau no pirmsskolas izglītības posma nozīmīgumu, iepazīstinot bērnus ar kultūru un citiem dažādības jautājumiem. Apmēram 2 gadu vecumā bērni aizvien vairāk apzinās dzimumu. Tam seko interese par ādas krāsu, matu krāsu un faktūru, acu formu un krāsu, kā arī citas fiziskas īpašības. Izpratni par invaliditāti tiecas nākt vēlāk, tomēr mazi bērni var pamanīt vairāk nekā mums liekas, piemēram, personas, kas izmanto ratiņkrēslu. 2 un 3 gadu vecumā bērni sāk ievērot kultūras atšķirības aspektus. Tikpat vienkārši kā viņi ievēro faktu, ka meitenes mēdz spēlēties ar lellēm, bet zēni spēlē ar autokrāvējiem, aizsākas etnisko atšķirību saskatīšana. To, ka citi bērni uzturā lieto savādākus pārtikas produktus un viņi svin brīvdienas atšķirīgos datumos. Jau 2 gadu vecumā var parādīties apdraudējuma sajūta grupā bērniem ar kultūru dažādības vajadzībām. Valoda šajā vecumposmā nav dominējoša pat latviski runājošam bērnam, tāpēc jāsaprot, bērniem ar kultūru atšķirībām ir grūti izteikt savas rūpes. Visnovērotākā reakcija ir izvairīšanās vai ignorēšana, pat norobežošanās no citiem grupas biedriem. 3 un 4 gadu vecumā bērni sāk meklēt atbildes uz jautājumiem par kultūru atšķirībām. Bieži bērni šajā vecuma uzdod jautājumus par savu ādas krāsu, matiem, acu krāsu, piederību noteiktai cilvēku grupai. Piecu gadu vecumā sākt veidoties etnisko identitāšu grupas, kā arī apziņa par individuālo identitāti. Bērni šajā vecumā pilnīgāk izpēta virkni kultūru atšķirību un saskata piederību grupai veicinošus aspektus. Šajā vecumā ir īstais laiks, lai saprastu pieaugušo paskaidrojumus un centienus sekmēt labvēlīgas vides veidošanu grupā, domājot par kultūru dažādību veicinošiem risinājumiem. Piecgadnieks jau var būt aktīvs līdzdalībnieks pedagoģiskā procesa plānošanā un kvalitatīvas izglītības īstenošanā grupās. Tāpēc ļoti svarīgi, lai šajā attīstības posmā risinātu jautājumus par kultūru dažādību vajadzībām pirmsskolā. Jādara viss iespējamais, lai sekmētu izpratni par kultūru dažādību kā bagātinošu, dzīves kvalitātes uzlabojošu aspektu. (*Sanita Pavāre*)³³

³² Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam [tiešsaistē]. – [atsauce 2009] Pieejams: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/LV2030/Latvija_2030.pdf 31.lpp. – 35.lpp.

³³ Bērnu ar dažādām kultūras vajadzībām iekļaušanās kvalitātes pedagoģiskie risinājumi pirmsskolā [atsauce uz maģistra darbs Sanita Pavāre 2011] 42.lpp.

Bērniem vieglāk pieņemt sava vidē bērnus no cita valsti, tāpēc kā viņi tīko sāk iepazīties ar apkārtējo vidē un imigrantu bērni ir vieni no liela pieredze maza, bet interesantā dzīve. Ārzemju bērni, parasti ir ļoti pieticīgi un nedaudz kautrīgi, tā kā, atrodas nepazīstā vidē. Ar laiku imigrantu bērni sāk interesēties par apkārtējo vidē un pievērst uz sevi uzmanību citus bērnus, pirmā komunikācijā ir neverbāla bērni ar žestiem mēģina pastāstīt par spēlē vai parādīt ak drīkst spēlēt ar ko nē. Kad bērns bieži atrodas vienā vidē, viņš lēni, bet progresīvi integrējas, piemēram, ārzemju bērns lēni atkārtoti viegli un visbiežāk atkārtotjuši vārdi (*jā, nē, paldies, lūdzu, sveiki utt.*), paliek drošāk un piedalās pie nodarbībām.

Pirmsskolas un jaunākajā skolas vecumā valodas mācīšanās process ir piedāvāts dabiska pieeja, kuru raksturo dažādi pazīmes

- ✓ Valodas apguves procesā galvenais komunikācija, nevis gramatika;
  - ✓ Labāk nelabot bērna runas kļūdas, ja tās netraucē saziņai;
  - ✓ Norāde uz kļūdām notiek uzmanīga un netiešā veidā, lai netraucēt bērnam izteikt savu domu;
  - ✓ Sadarbība kolektīvā starp skolotājam un audzēkņiem ir orientēta uz saziņu, nevis uz zīmju apguvi, lai pēc tam vieglāk varētu lietot nākotnē;
  - ✓ Bērns var atbildēt dzimtajā valodā vai bilingvāli (abas valodas), ja tā viņam vieglāk izteikt domu;
  - ✓ Skolotājam vajag komunicēt dinamiski un saprotami, savu runu papildināt ar attēlu demonstrējumi, ar žestiem, mīmiku, neverbālu komunikāciju utt.;
  - ✓ Starp skolotāju un bērniem valda godīgas, tolerantas un uzticība pilnas attiecības;
- (*Kristīna Ivancova*)³⁴

3.1.1. Skolotājas starpkultūru vidē kompetence

Skolotājas profesija ir ļoti daudzveidīga. Skolotāji visbiežāk atrodas daudz kultūru vidē un komunicē ar bērniem no citām valstīm. Lai sekmētu un paaugstinātu savu profesionālu darbību, pedagogiem jāspēj sadarboties un komunicēt ar bērniem no citām valstīm. Pedagogiem ir jāņem vērā mācību procesu dažādību, sakarā ar to, skolotājiem vajag nemitīgi veidot un attīstīt savas starpkultūru kompetences.

No skolotājas puses vajag balansēt attieksmi un dažādību, stiprināt katra paša kultūras piederību, arī veicināt iepazīšanu ar citām kultūrām. Skolotāji, kuri spēj piemērot attiecībā uz dažādām kultūrām. Starpkultūru kompetencei ir trīs dimensijas:

1. Darbības kompetence – pozitīvas uzvedības spēja
2. Emocionālā kompetence – spēja adaptēties starpkultūru vidē

³⁴ Multilingvisms pirmsskolas izglītības iestādē [atsauce uz maģistra darbs Kristīna Ivancova 2015] 15-16.lpp.

3. Kognitīvā kompetence – esi pazīstams ar kultūru un valodu, ar kuru nodarbojas skolotāja

Latvijas Universitāte sagatavoja materiālu par skolotāju kompetenču paaugstināšanu *Starpkultūru izglītības un komunikācijas aktualitātes pedagogijā* tiek minētas modeļa fāzes:

1. Saskatīt un akceptēt cilvēka saistību ar noteiktu kultūru;
2. Svešas kultūras izpausmes nevērtēt pozitīvi vai negatīvi;
3. Novērtēt savas kultūras standartu darbību attiecībā pret svešas kultūras standartiem;
4. Attīstīt izpratni un respektu par svešas kultūras izpausmēm;
5. Paplašināt savas kultūras iespējas: elastīgi uztvert kultūras likumsakarības, prast atlasīt svešas kultūras standartus, pamatoti prast izvēlēties starp dažādām kultūrām;
6. Veidot konstruktīvas attiecības ar dažādu kultūru pārstāvjiem un spēt praktiski atrisināt starpkultūru konfliktus. (Margeviča, u. c. 2010)³⁵

4. SKOLOTĀJU DARBA PIEREDZES IZPĒTE AR IMIGRANTU UN REEMIGRANTU BĒRNIEM

Mūsdienu skolotāji mācību un audzināšanas procesā sastopas ar dažādām problēmām. Autore uzskata, ka vispopulārākā un aktuālākā problēma ir bērni no imigrantu un reemigrantu ģimenēm. MK noteikumu 112. pants³⁶ nosaka, ka „Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 11. panta³⁷ pirmajā daļā ir noteikts: „Valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām” līdz ar to valsts sniedz vienādas iespējas iegūt izglītību visiem neatkarīgi no dzimuma, tautības vai reliģiskās piederības, kas arī ir iemesls, kāpēc izglītības iestādēs paaugstinās ārzemju skolēnus vai audzēkņus skaits. Ja izglītības iestādi apmeklē bērni no imigrantu un reemigrantu ģimenēm, tad skolotājiem nepieciešams veidot tādu izglītības procesu, lai vieglāk palīdzēt bērniem integrēties izglītības vidē, kur viņiem tiktu nodrošināts pilnvērtīgs mācību un audzināšanas process.

Imigrantu un reemigrantu bērni ir dažādi, ir bērni, kuri ierodas uz jaunu dzīves vietu bez valsts valodas zināšanām vai ar ļoti minimālam zināšanām. Autore uzskata, ka ar bērniem, kuri audzināti citā kultūrā bez latviešu valodas zināšanām ir ļoti grūti atrast kopīgu valodu, jo pastāv valodas barjera.

---

³⁵ Skolotājs kā starpkultūru kompetences veidošanās sekmētājs kulturoloģijas mācību stundās. [atsauce uz maģistra darba Astana Kivle 2016]

³⁶ <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>

³⁷ <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

Lai izveidot un sasniegt veiksmīgu sadarbību starp imigrantu un reemigrantu bērniem, pašiem skolotājiem ir jāsadarbojas savā starpā, jo izglītības iestādē jābūt vienotām prasībām. Skolotājiem svarīgi organizēt savu darbu tā, lai visas puses (bērni un skolotāji) vēlētos sadarboties un sasniegt savas mērķus, piemēram, uzmundrināt un iedrošināt kautrīgu bērnu, obligāti paslavēt bērnu par sasniegtiem rezultātiem, jo uzslavas var veicināt vēlmi mainīt savu uzvedību, vēlmi censties pamatīgāk apgūt mācību vielu un vieglāk integrēties jaunajā vidē un sabiedrībā. Bērniem ļoti svarīgi sajūst, kā viņi ir labi un kārtīgi cilvēki, īpaši, ja tie ir imigrantu un reemigrantu bērni, kas ienākuši svešā mācību vidē. Skolotāja ar adekvātu uzslavu var palīdzēt bērniem paaugstināt pašvērtējumu, ar nelielu uzmanību, skolotāja papildina to, ko bērniem trūkst ģimenē, bieži imigrantu un reemigrantu bērni nesaņem pietekamu uzmanību no ģimenes, tā kā vecāki meklē darbu vai mācās, paaugstina valsts valodas līmeni. Ja bērns nesaņem pietekamu uzmanību, viņam sākas problēmas ar uzvedību un bieži notiek protesti, kas atstāj ietekmi uz bērna integrāciju izglītība vidē un valodas apguvi.

Visgrūtāk strādāt skolotājiem, kuri strādā izglītības iestādē visu savu mūžu (pensionāri vai pirmspensijas vecuma skolotāji), skolotāji šajā vecumā visbiežāk ir pieraduši strādāt vienā ritmā un pēc ar laiku izveidotas programmas. Lielākais izaicinājums ir nepieciešamība pēc jauna darba ritma un programmas, jo imigrantu un reemigrantu bērnu apmācībai ir nepieciešama jauna pieeja. Šādas programmas un pieejas neesamībarada problēmas izglītības procesā, kad skolotāja nepievērš savu uzmanību imigrantu un reemigrantu bērniem. Viena no galvenajām problēmām ir valodas barjera, skolotājam grūti paskaidrot bērnam to, ko viņai vajag, bet bērns bez valodas zināšanas nevar saprast, ko no viņa grib skolotāja. Šajā situācijā skolotāji bieži atsakās strādāt ar imigrantu un reemigrantu bērniem un nepievērš savu uzmanību, arī bērni sava starpā aizveras un atsakās iet uz kontaktu ne tikai ar skolotāju, bet arī ar vienaudžiem. Pēc autores domām, kad notiek šāda veida situācija izglītības iestādē, skolotāja rāda savu nekompetenci un necieņu pret bērniem, kuriem nepieciešama palīdzība un atbalsts adoptācijas procesā jaunajā vidē.

Vieglāk ir jauniem skolotājiem, tā kā viņus apmāca un sagatavo jau universitātē, informējot, ka izglītības iestādā būs bērni no citām valstīm, un kā rīkoties šādās situācijās. Jauniem skolotājiem ļoti reti, kad ir problēmas ar valodas barjeru, bet problēmas ir un ļoti bieži kopējāizglītības procesa ietvaros.

4.1. Praktiskā pētījuma organizēšana

Pētnieciskās daļas galvenā mērķis noskaidrot, kā imigrant un reemigranti ietekmē skolotāju darbu.

Pētījuma uzdevumi:

1. Noskaidrot, kas traucē sadarboties ar imigrantu un reemigrantu bērniem;
2. Noskaidrot, kas nepieciešams, lai uzlabot sadarbību ar imigrantu un reemigrantu bērniem;
3. Noskaidrot, cik liela pieredze ir nepieciešama, lai strādāt ar imigrantu un reemigrantu bērniem;
4. Noskaidrot, kādas grūtības rodas darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem;
5. Noskaidrot, cik daudz laika skolotājiem nepieciešams individuālajai pieejai;
6. Noskaidrot, kā skolotāja no sava puses var palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem.

Darbā pētījuma ir izmantots kvantitatīvā metode³⁸ un kvalitatīvā metode³⁹.

Dokumentu analīzē iekļauts:

1. Bērnu tiesību aizsardzības likums;
2. Izglītības likums;
3. Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi;
4. Izglītības programma (pirmsskolas).

Dokumenti (likumi) ietver galvenās pamatnostādnes un lēmumus saistībā ar imigrantu un reemigrantu bērnuieklāšanu izglītības vidē. Tādēļ maģistra darba autore, analizējot skolotāju darba pieredzi ar imigrantu un reemigrantu bērniem, izvērtēja:

1. Vai izglītības programma/-s (pirmsskolas) atbilst prasībām darbam ar imigrantu un reemigrantu bērniem?
2. Vai mācību metodes izglītības programma/s (pirmsskolas) ir piemērotas imigrantu un reemigrantu bērniem?

Maģistra darbā veikta skolotāju darba pieredzes analīze, lai noteiktu, vai skolotāja ar savu pieredzi var strādāt ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Obligāti analizēta skolotāju kompetence, cik kompetenta viņa ir pret saviem audzēkņiem. Analizēti MK noteikumi un novērota skolotāju darbība, vai tiešām skolotājas darbs ir atkarīgs no MK noteikumiem. Skolotājas analīzes kritēriji:

1. Darba stāžs un skolotājas pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem;
2. Skolotāju kompetence darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem;

---

³⁸ Kvantitatīvā metode – [aptauja, dokumentu analīze]

³⁹ Kvalitatīvā metode – [intervija]

3. Skolotājas darba metodes, lai sasniegtu rezultātus izglītības procesā ar imigrantu un reemigrantu bērniem;

4. Cik daudz skolotāja ir atvērta un gatava atbalstīt imigrantu un reemigrantu bērnus?

5. Kādas metodes skolotāja izmanto, lai integrētu imigrantu un reemigrantu bērnus Latvijas sabiedrībā?

Maģistra darba autore savā darbā uzskata par nepieciešamu lietot aptaujas formu. Tomēr mērķu sasniegšanā intervijai ir priekšrocības, kādas nesniedz aptauja, piemēram, intervijas jautājumu var paskaidrot, kas dod iespēju autorei pārliecināties par to, ka jautājums ir izprasts, atbildes vienmēr ir informatīvākas, nekā slēgta tipa jautājumiem. (*Geske, Grinfelds, 2006, 171 – 174*)(Astane Kivle)⁴⁰

Aptaujā piedalījās desmit skolotājas no dažādām pirmsskolas izglītības iestādēm, dažāda vecuma. Aptauja tika veikta, izmantojot virtuālos tīklus. Aptaujas mērķis bija noskaidrot, vai bieži satiekas imigrantu un reemigrantu bērni Latvijas izglītības iestādēs un kādas metodes skolotāja izmanto, lai sasniegt pozitīvu rezultātu izglītības procesā. Aptaujas un intervēja struktūra:

1. Skolotājas kompetence;
2. Skolotājas sagatavotība darbam ar imigrantiem un reemigrantiem bērniem;
3. Skolotājas kompetences realizēšana pirmsskolas izglītības procesā.

Maģistra darba autore arī intervēja savus kolēģus un uzzināja dažādus interesantus faktus par skolotāju darbu un metodēm. Intervijā piedalījās trīs skolotājas vecumā no 25 līdz 45 gadiem. Skolotājas ar interese piedalījās aptaujā un ar prieku dalījās ar savu darba pieredzi.

4.2. Pētījuma datu ieguve un rezultātu analīze

Aptaujā piedalījās skolotāji no dažādām izglītības iestādēm ar dažādiem darba stāžiem. Aptaujas mērķis bija noskaidrot kā skolotāji sadarbojas ar imigrantu un reemigrantu bērniem, kādas iespējas, pedagogs izmanto, lai sasniegtu pozitīvu rezultātu sava darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Pēc uzdotajiem jautājumiem lielākai daļai skolotāju atbildes sakrita, bet bija arī respondenti, kuriem vispār nebija prakses ar imigrantu un reemigrantu bērniem.

Katrā intervējumā visas atbildes ir šifrētas, katrai skolotājai tika piešķirts burts ar A, B, C, D, E. Visi intervētie skolotāji no A līdz E uzskata, ka ir gatavi strādāt nestandartās situācijās ar imigrantu un reemigrantu bērniem.

---

⁴⁰ Skolotājs kā starpkultūru kompetences veidošanās sekmētājs kulturoloģijas mācību stundā [atsauce uz maģistra darbs Astane Kivle 2016] 41.lpp.

4.2.1. Intervēju analīze

Maģistra darba autore uzskata, ka mūsdienu skolotāji nav pilnībā gatavi strādāt ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Mūsdienu pedagoģijā līdz galam nav pārdomāti izglītības momenti, kas var palīdzēt skolotājiem nodarboties ar imigrantu un reemigrantu bērniem, un nav izstrādāta izglītības programma, kas var palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem sasniegt pozitīvu rezultātu izglītības procesā. Maģistra darba autore visas saņemtās atbildes apkopoja un sagrupēja (sk. tabulu nr.1). Pēc visiem saņemtajiem rezultātiem, maģistra darba autore secināja to, ka skolotāji ar lielu darba pieredze ne vienmēr ir speciālisti savā jomā. Viņi var sasniegt labus rezultātus ar vietējiem bērniem, bet ne vienmēr ar bērniem no imigrantu un reemigrantu ģimenēm. Vairumā gadījumu skolotāji aizmirt par savu skolotājas kompetenci un par to, kā bērni nav vainīgi, ka viņi ir spiesti dzīvot valstī, kas viņiem nav dzimtene.

Ne visi skolotāji zina svešvalodas, kas var izraisīt konfliktus un pārpratumus starp skolotāja un imigrantu ģimenēm. Diemžēl, mūsdienu skolotāji nav līdz galam atvērti un ne vienmēr gatavi atbalstīt savus audzēkņus, pamatojot savu pozīciju ar to, ka slodze ir augsta, bet apmaksā neatbilstoši. Maģistra darba autore uzskata, ka mūsdienu skolotāji nav atbilstoši sagatavoti un atsakās paaugstināt savas zināšanas par bērniem no citām valstīm, kā pareizi uzvesties ar viņiem un kā skolotāja var palīdzēt viņiem adaptēties citā/jaunā izglītības vidē un sabiedrībā.

Tabula nr.1

Skolotāja [x]	Darba metode	Darba faktori
Skolotāja [A]	Skolotāja [A] norāda, kā metodes mēs varam izmantot jebkuras, lai palīdzētu imigrantu un reemigrantu bērniem realizēt sevi sabiedrībā, kur viņš atrodas, bet ja bērns pats negrib iet uz kontaktu, tad visi metodes, kuras izmanto skolotāja, lai sasniegtu pozitīvu rezultātu, paliks bez panākumiem.	Skolotāja [A] pieminēja vienu faktoru, kurš ļoti traucēja viņai strādāt - slikts noskaņojums, kad bērns no imigrantu ģimenes apmeklēja pii., viņa priecājās, kad bērns, kāda iemesla dēļ neapmeklēja pii.. Skolotāja [A] pieminēja, kad šo bērnu nebija, darbs bija vieglāks un produktīvāks. Sakarā ar valodas barjeru, bija ļoti grūti komunicēt ar bērnu un vecākiem.

<p>Skolotāja [B]</p>	<p>Skolotāja [B] norāda, kā vislabākā metode, kura var palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem iekļauties izglītības vidē, tā ir nopietna sadarbība ar vecākiem, biežas tikšanās, dialogs par bērna sasniegumiem utt. Skolotāja [B] arī pieminēja, ka ļoti svarīgi nodarboties ar bērnu individuāli, lai bērns jūtas drošībā.</p>	<p>Skolotāja [B] pieminēja tikai vienu un viņasprāt galveno faktoru, bērns bez noskaņojuma, kad bērnam nav noskaņojuma, viņu ļoti grūti iekļaut izglītības procesā. Skolotāja arī pieminēja to, ka bērns var parādīt ļoti agresīvu uzvedību pret skolotāju.</p>
<p>Skolotāja [C]</p>	<p>Skolotāja [C] norāda, ka pēc visiem novērojumiem, tāpat skolotājiem ļoti grūti sadarboties ar imigrantu un reemigrantu bērniem, un visas metodes, kuras viņa izmanto ne vienmēr strādā ar bērniem. Ir arī momenti, kad bērni vispār ir nekontrolēti un skolotāji netiek ar viņiem galā.</p>	<p>Skolotājai [C] uz šo jautājumu bija grūtības atbildēt, tāpēc, ka viņa nekad nesadarbojās ar imigrantu un reemigrantu bērniem, bet pēc viņas pieredzes, viņa piedāvāja vairāk sadarboties ar vecākiem, tad bērns jūtas vajadzīgs un mēģināt viņu integrēt visādās nodarbībās, tā bērns ar laiku pierod pie darba plāna un viņam būs vieglāk komunicēt un sadarboties ar skolotāju un grupas biedriem.</p>
<p>Skolotāja [D]</p>	<p>Skolotāja [D] norāda, ka ļoti svarīgi pievērst uzmanību pasākumiem, kuri notiek izglītības iestādē, tikai pēc kultūra programma. Skolotāja [D] uzskata, ka labi sagatavota kultūras programma var veicināt imigrantu un reemigrantu bērnu interesi par Latvijas tautību un valodu. Skolotāja uzskata, ka bērniem būs vieglāk dzīvot</p>	<p>Skolotāja [D] piedāvāja bērniem no imigrantu un reemigrantu ģimenēm vairāk nodarboties, komunicēt ar grupas biedriem, savu viedokli viņa pamatoja ar to, ka bērni komunicējot un ssadarbojoties ar vienaudžiem vieglāk pārvar valodas barjeru. Bērni var viens otru nesaprast, bet</p>

	sabiedrībā, ja viņi ir iepazīstināti ar kultūru.	komunikācija notiek caur žestiem un elementāram skaņam.
Skolotāja [E]	Skolotāja [E] eksperimentē ar dažādām metodēm, tā kā grūti strādāt pēc vienas metodes. Bērni dažādi un viņiem ļoti bieži mainās noskaņojums, tāpēc ne vienmēr metodes, kuras izmanto skolotāja var pozitīvi ietekmēt darbu ar imigrantu un reemigrantu bērniem.	Skolotāja [E] norāda, ka vissvarīgākās metodes, tās ir tās metodes, kas var palīdzēt attīstīt valodas prasmes, piemēram skolotāja [E] piedāvāja visu laiku mēģināt komunicēt ar bērnu izmantojot verbālu un neverbālu komunikāciju. Rādīt bērnam dažādus priekšmetus, dzīvniekus, nosaukt vienkāršus vārdus, lai bērns klausās un uztver to, ko redz un to, ko dzird, tā viņš lēni, bet efektīvi var apgūt valodu.

Skolotāju darba ir ļoti daudzveidīgā un atkarīga no bērna uzvedība un noskaņojuma. Imigrantu un reemigrantu bērni ir ļoti neparasti un skolotājiem ar to vajag rīkoties. Pēc vairākiem aptaujātiem skolotājiem, autore secināja, ka ar imigrantu bērniem grūti sadarboties, bet variantus ir daudz, pēc saņemtam atbildēm, dažādi skolotāji izstrādāja savas darbus metodes pēc kuriem viņi nodarbojas ar imigrantu un reemigrantu bērniem, izstrādāja nelielu sistēmu, pēc kura viņiem vieglāk integrēt un iekļaut imigrantu un reemigrantu bērnus izglītības vidē vai sabiedrība. Pēc saņemtam atbildēm, maģistra darba autore saprata to, ka skolotāji kuriem ir bērni no imigrantu un reemigrantu ģimenēm, katru savu darba dienā sastopas ar dažādam problēma, piemēram vecāki atteicas sadarboties ar skolotājiem, bez sadarbības ar vecākiem bērnam var rodas problēmas ar integrāciju sabiedrība. Ne vienmēr vienaudži grib pieņemt sava kolektīva bērnus no citam valstīm un skolotājiem vajag skaidrot kāpēc viņiem nepieciešams komunikācija ar vienaudžiem. Vislielākā problēma ar kuru satiekas skolotāja tas ir valodas barjera, kad grupa ir bērni no imigrantu un reemigrantu ģimenēm skolotājai vajag komunicēt ar viņiem, ja bērns nesaprot skolotājai nepieciešams tulkot bērna dzimta valoda, lai paskaidrot bērnam uzdevumu vai savu lūgumu.

4.2.2. Aptaujas analīze

Aptauja veikta, lai noskaidrot cik bieži mūsu skolotāji satiekas ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Kādas zināšanas nepieciešamas, lai strādātu ar tādiem bērniem, ko nepieciešams zināt par imigrantu un reemigrantu ģimenēm. Aptaujā piedalījās skolotāji no dažādām pirmsskolas izglītības iestādēm. Šī aptauja bija anonīma un izvietota sociālajā tīklā Facebook. Pēc saņemtajiem rezultātiem ir iespējams secināt, kā lielākā daļa skolotāju nekad nestrādā ar imigrantu vai reemigrantu bērniem. Bija arī respondenti, kuri tikai strādā ar bērniem no citām valstīm.

Aptauja iekļauti 5 jautājumi, no kuriem datu analīzē netika iekļauti 2 jautājumi. Anketas struktūra iekļauj ievadu, vispārējos jautājumu par respondentiem, aizpildīšanas instrukciju. Pamatdaļā iegūti dati, lai sekmētu aptaujas mērķi. Nobeigumā tika iekļauta pateicība par sadarbību. Svarīgi dati par respondentiem: aptaujātas 14 skolotājas (100%), skolotājas sadalījums pēc darba stāža un pēc izmantotajām darba metodēm.

Tabula Nr. 4.2.2.

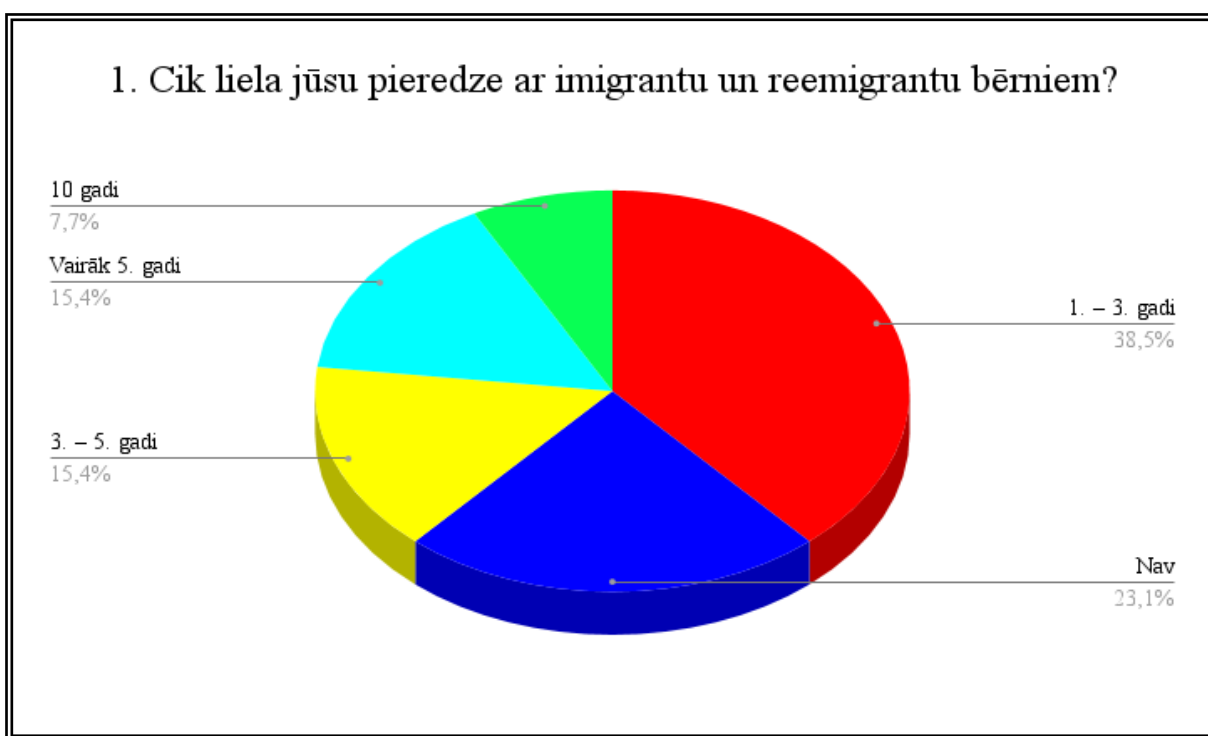
Skolotāja Nr.	Skolotājas darba stāžs (gadi)	Skolotājas darba metode
1.	3. – 5.	Individuālā pieeja
2.	1. – 3.	Individuālā pieeja
3.	1. – 3.	Individuālā pieeja
4.	1. – 3.	Individuālā pieeja
5.	1. – 3.	Individuālā pieeja
6.	Nav	Papildus nodarbības ar bērniem
7.	Nav	Nekādas
8.	3. – 5.	Individuālā pieeja
9.	3. – 5.	Individuālā pieeja
10.	1. – 3.	Individuālā pieeja
11.	Vairāk 5.gadi	Sadarbība ar vecākiem
12.	Vairāk 5.gadi	Sadarbība ar vecākiem
13.	10.	Visas nosauktās metodes
14.	Nav	Grūti pateikt

Aptaujā piedalījās skolotāji, kuri strādā dažādās izglītības iestādēs (pirmsskolas) ar dažādām darba pieredzēm (sk. tabulu nr. 4.2.3.). Analizējot saņemtās atbildes, maģistra darba autore noskaidroja cik daudz skolotāju strādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem un ar

kādām metodēm. Cik efektīvas ir šīs metodes un kādas problēmas rodas izglītības procesā ar imigrantu un reemigrantu bērniem, lai to noskaidrotu šo informāciju, tika izvirzīti jautājumi: kādas problēmas visbiežāk rodas izglītības procesā, vai skolotājiem ir iespējas paaugstināt savu darba pieredzi ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

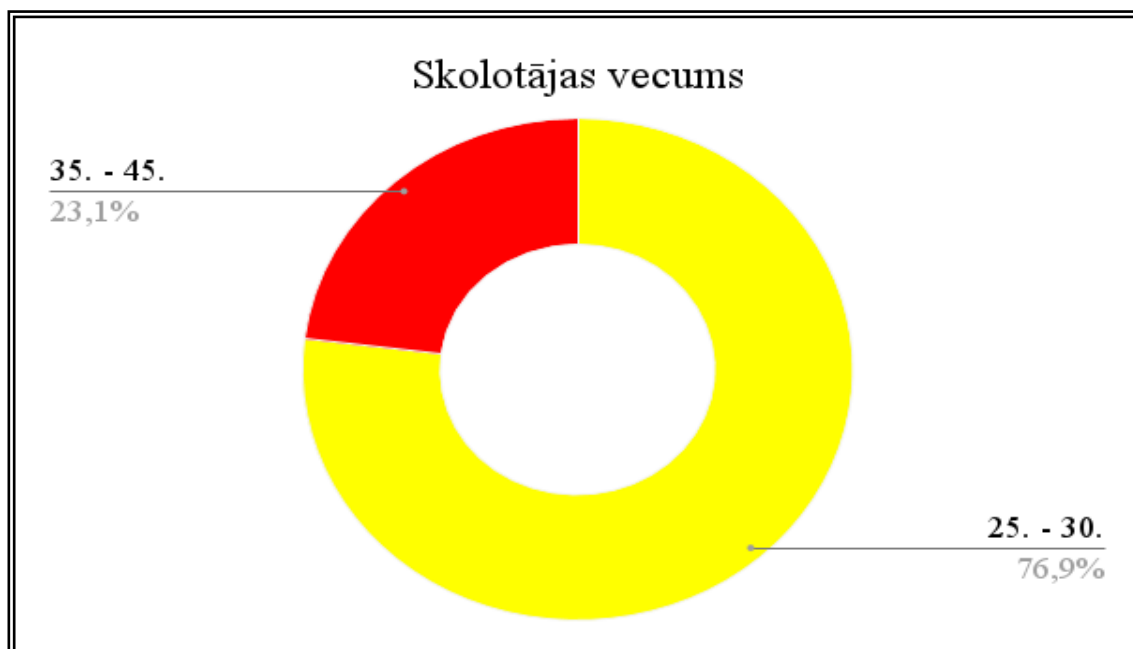
Apkopojot atbildes uz jautājumu: *Cik liela jūsu pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem*, dati norāda, ka lielākā daļa no skolotājiem strādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem no 1 – 3 gadiem (38,5%), (23,1%) skolotāji, kuri nekad nestrādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem, vienādi sadalījās balsis starp skolotājiem, kuri strādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem 3 – 5 gadi un vairāk par 5 gadiem (15,4%) un starp aptaujātiem respondentiem bija skolotājas, kuras strādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem 10 gadi (7,7%). (sk. attēls nr.1)

Attēls nr.1

Maģistra darba autore pēc grafika var secināt, ka Latvijas izglītības iestādēs paaugstinājās imigrantu un reemigrantu bērnu skaits, kuri pieņemti dažādās izglītības iestādēs pēc 112.panta MK noteikumiem. Pēc grafika ir redzams, ka skolotāju darbs ar imigrantu un reemigrantu bērniem pieaug un skolotāji visbiežāk satiekas ar tādiem bērniem.

Skolotājas aptauja piedalījās skolotāji no 25 līdz 45 gadiem. Skolotāji no 25 – 30 gadiem (76,9%) un skolotāji no 35 – 45 gadiem (23,1%) (sk. attēls nr. 2)

Pēc grafika var secināt, ka aptaujā piedalījās vairāk skolotāju no 25 līdz 30gadiem. Maģistra darba autore var secināt, ka skolotāji no 25 līdz 30.gadiem ir aktīvāki, nekā skolotāji no 35 gadiem un vairāk.

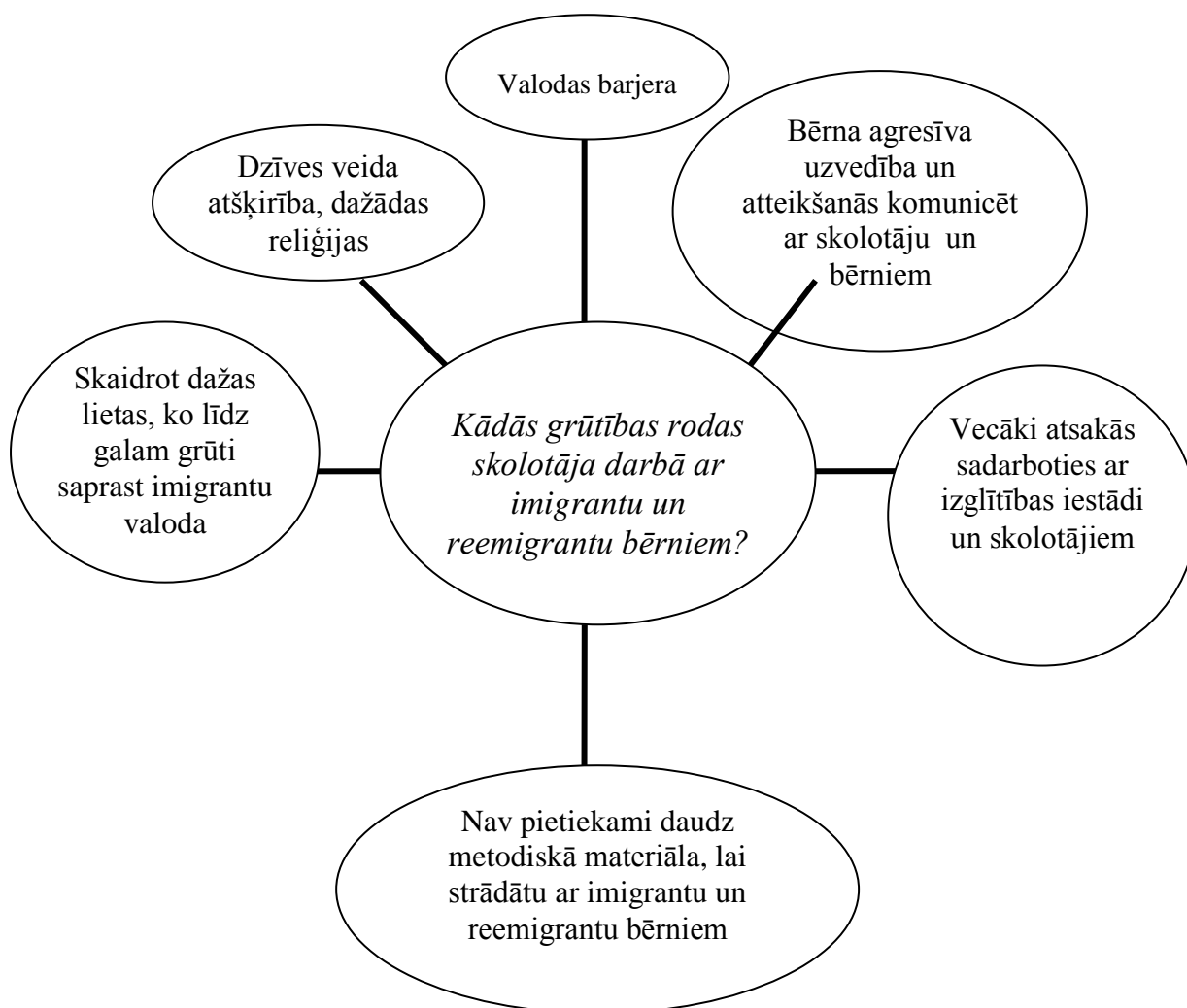
Darba autore analizēja viņasprāt vispārīgus jautājumus par darba metodēm, pēc kurām skolotājas strādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Pēc darba metodēm var saprast cik kompetenta un atbildīgā skolotāja savā darbā. (sk, attēls nr.3)

Pēc dotā attēla nr.3 var secināt to, ka lielākā daļa no respondentiem izmantoja savā darbā individuālu pieeju (57,1%), lai sasniegtu sekmīgu rezultātu. (14,3%) respondentu atbildēja, ka ļoti svarīga cieša sadarbība ar vecākiem, un tikai tad var sasniegt sekmīgu rezultātu. Bija atbildes par papildus nodarbībām ar bērniem (7,1%), bija respondenti, kuri atbildēja, ka viņi neizmanto nekādas (7,1%) metodes savā darbā, šīs atbildes saistītas ar to, ka respondents nekad nav strādājis ar imigrantu un reemigrantu bērniem, un satiekas respondenti, kuri bija grūti atbildēt uz šo jautājumu, tā kā, arī nestrādā ar šādiem bērniem (7,1%), un bija respondenti, kuri atbildēja, ka visas minētās metodes nepieciešams izmantot, lai strādātu ar imigrantu un reemigrantu bērniem (7,1%).

Maģistra darba autore piedāvāja respondentiem atbildēt uz vienu no svarīgākajiem jautājumiem, kas saistīts ar visbiežāk sastopamajām problēmām izglītības procesā uz ko, respondenti atbildēja ar ļoti interesantām atbildēm. (sk. attēls nr. 4)

Attēls nr.4

Pēc attēla nr.4, maģistra darba autore secināja, ka skolotāji sastopas ar dažādām problēmām ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Vispopulārākā problēma, kura var izveidoties izglītības procesā saistīta ar valodas barjeru, kad bērni nesaprot kurā valodā runā skolotāja, bet skolotājam grūti paskaidrot, tādiem bērniem, kādu uzdevumu nepieciešams izpildīt, tāpēc, ja grupā ir tādi bērni, skolotājam nepieciešams tērēt vairāk laika uz sagatavošanās nodarbībām. Skolotājam nepieciešams elementārus vārdus tulkot imigrantu dzimtajā valodā, lai sasniegtu veiksmīgu rezultātu izglītības procesā. Vēl viena problēma ar kuru var sastapties skolotāja, tā ir vecāku atteikšanās sadarboties ar skolotāju, lai palīdzētu bērnam iekļauties sabiedrībā. Ļoti liela problēma ir bērna reliģija. Bērns pieņem tikai savu reliģiju un atsakās iepazīties ar citām kultūrām un reliģijām. Pēc visiem mēģinājumiem bērns var kļūt agresīvs pret saviem vienaudžiem un skolotāju. Pēc visām saņemtajām atbildēm maģistra darba autore uzskata, ka tās ir tikai sīkas problēmas kuras pagaidām rodas izglītības procesa ar imigrantu un reemigrantu bērniem, autore uzskata, ka ar laiku būs vēl grūtāk un smagāk, ja valsts nepiedāvās kaut kādu risinājumu, vai papildus nodarbības skolotājiem, lai paaugstinātu skolotāju darbu kvalitāti un skolotāju kompetenci.

Autore uzdeva saviem respondentiem vienkāršu jautājumu, cik daudz laiku viņi tērē uz sagatavošanu un individuālu darbu ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Pēc saņemtajiem rezultātiem ir var secināt, ka ne visi skolotāji tērē daudz laiku uz sagatavošanos. (sk. attēls nr. 5)

Attēls nr.5

Pēc dotā attēla nr.5 var secināt, ka lielākā daļa no respondentiem gatavojas un tērē uz individuālu darbu apmēram 2 stundas (85.7%) no sava darba laika, lai palīdzētu imigrantu un reemigrantu bērniem iekļauties sabiedriskajā vidē, kur tagad viņiem būs jādzīvo, par šo laiku skolotāja palīdz bērniem apgūt elementārus valsts valodas pamatprincipus, lai bērnam būtu vieglāk komunicēt iestādē, kur viņš mācās. Bija arī respondenti kuri atbildēja, ka uz sagatavošanos un individuālo darbu skolotāji tērē no 2 līdz 5 stundām (7,1%), un tika saņemtas atbildes, ka ir respondenti kuri vispār negatavojas tāda veida nodarbībām (7,1%), tā ka viņi nestrādā ar imigrantu un reemigrantu bērniem.

Maģistra darba autore pēc visiem sasniegtiem rezultātiem pēc aptaujas, piedāvāja saviem respondentiem atbildēt uz vēl vienu jautājumu: *Kā Jūs variet palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem integrēties mūsdienu sabiedrībā?* (sk. tabulu nr. 1)

Tabula nr.2

<i>Kā Jūs variet palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem integrēties mūsdienu sabiedrībā?</i>		
Respondents Nr. (p.k.)	Respondentu piedāvājums	Piezīmes (m.d. autore)
Respondents Nr. 1	Piedāvā saviem kolēģiem būt atvērtiem un atbalstīt bērnus no citām valstīm, lai bērni var justies drošībā un nebaidīties no apkartējās vides. Skolotāja piedāvā, pievērst uzmanību valodai apguvei, sakarā ar to, ka bērnam nepieciešams komunicēt ar vienaudžiem un skolotāju. Ar valodu bērnam būs vieglāk iekļauties vidē, kurā viņam būs jābūt. Skolotāja akcentēja, ka bērnu vieglāk integrēt jaunajā vidē tad, kad ir pilna sadarbība ar vecākiem.	No vienas puses autore piekrīt šim piedāvājumam, bet no otras puses, autore vēlas papildināt to, ka vecāki ne vienmēr iet uz kontaktu ar skolotājiem, viņi bieži aizņemti ar darba meklējumiem un ne vienmēr viņiem ir laiks nodarboties ar saviem bērniem, un ar skolotājiem, tāpēc ir tādas situācijas, kad bērns pilnīgi pieder tikai sev. Skolotājai arī nepieciešams atvērt sevi ļoti lēni, tāpēc, ka bērns var izbīties un no izbailēm noslēgties sevī. Un tad, būs

		<p>ļoti grūti atvērt tādu bērnu un integrēt viņu izglītības vidē, kur viņiem nepieciešams sasniegt jebkuru rezultātu, lai realizēt sevi, kā personu. Protams nepieciešams meklēt vieglāko variantu, ka tādi bērni var iemācīt valsts valodu.</p>
Respondents Nr. 2	<p>Skolotāja Nr. 2 piedāvāja skolotājiem tikai individuālu pieeju. Pedagoģs uzskata, ka imigrantu un reemigrantu bērniem nepieciešams vairāk pievērst uzmanību, lai bērns nesaņem emocionālo traucējumu svešā kolektīvā. Pirmo laiku mēģināt komunicēt (pēc iespēja, vai tulkot svarīgas lietas) bērna dzimtā valoda, lai iegūt bērna uzticību. Sadarbība ar vecākiem, lai stiprinātu rezultātu.</p>	<p>Individuāla pieeja ne vienmēr var palīdzēt bērnam integrēties esošajā vidē. Viņš vienkārši var nogurt no regulāras uzmanības viņa personai. Tie bērni, kuriem pietiek uzmanības no vecāku puses, ātrāk nogurst no regulāras uzmanības no skolotāju puses, tāpēc šeit ļoti svarīgi pievērst uzmanību no vecākiem, bet ir bērni, kuriem ļoti trūkst vecāku uzmanības un viņi aizpilda savu tukšumu ar uzmanību no skolotājas puses, tādi bērni ļoti reti var nogurt no regulāras uzmanības.</p>
Respondents Nr. 3	<p>Respondents piedāvā mēģināt izmantot dažādas standarta, nestandarta metodes, kas var palīdzēt bērniem ātrāk un vieglāk iekļauties vidē, kurā</p>	<p>Latvijā vēl nav konkrētu metodžu, kuras rekomendē skolotājiem, kā pareizi mācīt imigrantu un reemigrantu bērnus, tāpēc</p>

	<p>viņš pārcēlās. Tādiem bērniem respondents piedāvā pievērst vairāk uzmanības, lai bērns var redzēt, ka viņš ir vajadzīgs un skolotāja viņam grib palīdzēt, bet nenodarīt kaitējumu. Sadarbība ar imigrantu un reemigrantu ģimeni.</p>	<p>skolotāji izmanto jau ar laiku pārbaudītas metodes, un eksperimentē ar viņiem. Vajag ļoti uzmanīgi un nopietni izvēlēties metodes, tāpēc ka, imigrantu un reemigrantu bērni var to uztvert, kā apvainojumus vai pazemojumus.</p>
Respondents Nr. 4	<p>Skolotāja piedāvā imigrantu vai reemigrantu ģimenei apmeklēt kopā ar bērnu vairāk sabiedriskus pasākumus, kuri var palīdzēt attīstīt interesi par mūsu valsti, iepazīties ar kultūru un iepazīties ar valodu, ko lieto sabiedrībā. Tāda veida pasākumi var palīdzēt integrēties un ātrāk iekļauties esošajā sabiedrībā.</p>	<p>Ļoti laba piedāvājums, tāpēc ka caur sabiedriskiem pasākumiem imigrantu un reemigrantu ģimenes var ātrāk iepazīties ar valsts kultūru un draudzīgu sabiedrību.</p>
Respondents Nr. 5	<p>Individuāla sadarbība, skolotāja pilnīgi atdot visu sevi šim bērnam un palīdz viņam apgūt tikai galvenās lietas saistītas ar valodu, kultūru un izglītību.</p>	<p>Skolotāja var pilnīgi atdot sevi, tikai tā gadījuma, ja viņa strādā ar bērnu privātā formā, bet ja process notiek izglītības iestādē, skolotājai būs grūtāk pievērst uzmanību vienam bērnam, tāpēc, ka blakus būs citi grupas biedri. Skolotāja var sastapties ar bērnu greizsirdību.</p>
Respondents Nr. 6	<p>Piedāvā visu laiku komunicēt ar imigrantu un reemigrantu</p>	<p>Piedāvāju grupas bērniem palīdzēt skolotājai un</p>

	<p>bērniem, tā ka, vienaudži ne vienmēr grib spēlēties ar bērnu, kuram ir valodas barjera, ar to bērns bieži vien pieder pats sevi un tādās situācijās, skolotājam nepieciešams būt vienmēr blakus.</p>	<p>komunicēt ar imigrantu vai reemigrantu bērnu ar neverbālo komunikāciju, tā kā starp bērniem viņa notiek vieglāk un caur spēlē, tāpēc bērniem starp sevi vieglāk atrast kopīgu valodu nekā ar skolotāju.</p>
<p>Respondents Nr. 7</p>	<p>Atbildēja, nezin, kā viņa var palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem.</p>	<p>Darba procesā skolotāji sastopas ar vairākām grūtībām saistītām ar imigrantu un reemigrantu bērniem, kuri ietekmē mācību procesu. Tāpēc bieži vien, skolotāji nezin, kā var palīdzēt saviem audzēkņiem, un turpina savu darbu, kā vienmēr.</p>
<p>Respondents Nr. 8</p>	<p>Piedāvāja maigi atbalstīt imigrantu un reemigrantu ģimēni, viss ko teica skolotāja dublējot nepazīstamos bērnam vārdus dzimtajā valodā.</p>	<p>Situācijā ar imigrantu un reemigrantu bērniem, galvenais atrast pareizu pieeju, lai bērni jutas sveša vidē pārlecināti par sevi. Skolotājiem nepieciešams droši mēģināt atkārtot imigrantu un reemigrantu bērniem visu, kas ir nepieciešams dzimtajā valodā.</p>
<p>Respondents Nr. 9</p>	<p>Ļoti tiešā sadarbība ar vecākiem, skolotāji pēc iespējas taisa papildu pasākumus, kuri palīdz bērniem un bērnu vecākiem iepazīties ar mūsu kultūru un</p>	<p>Ļoti tiešu sadarbību starp skolotāja un vecākiem būs ļoti grūti sasniegt, tā kā vecāki nevar visu laiku sēdēt pirmsskolas izglītības pasākumos, tāpēc ka viņiem</p>

	dzīves ritmu.	nepieciešams strādāt.
Respondents Nr. 10	Šis respondents piedāvāja pievērst savu uzmanību uz mūsu valstu noteikumiem, kuri nepieciešams ievērot un obligāti cienīt, tāpēc ka tikai ar cieņu viņi var saprast visulatviešu kultūras skaistumu.	No vienas puses piekrītu, tā kā, viņi skaitās mūsu valsts ciemiņi, bet otrkārt, tādiem cilvēkam nepieciešams vispirms saprast un iemācīt valodu un tikai tad, iedziļināties noteikumos.
Respondents Nr. 11	Šis respondents pateica konkrēti, vislielāko uzmanību un visu savu brīvo laiku skolotāja piedāvā strādāttikai ar valodas apguvi, tāpēc, ka valoda ir fundamenta katrā tautībā un tikai tad, kad bērns ieguvis valodu, viņš var uzzināt par latviešu kultūru utt.	Bērnām nepieciešama daudzveidība, tāpēc regulārās nodarbības ar valodu, var atsist visu vēlmi strādāt.
Respondents Nr. 12	Pievērst tādiem bērniem vairāk uzmanības, skolotājam nopietni strādāt ar grupas biedriem stāstīt viņiem par to ka pasaule ir liela un tautību ir daudz, grupas biedriem paskaidrot, ka ar imigrantu bērniem vispirms drīkst komunicēt neverbāli, bet ar laiku varbūt viņiem būs viegli un tie bērni pārvarēs valodas barjeru un komunikācija būs verbālā.	Piedāvāt bērniem pašiem mēģināt sastrādāties kopā.
Respondents Nr. 13	Šis respondents neko nepiedāvāja, bet izdarīja	Pilnīgi piekrītu, ja bērns atsakās un negrib

	akcentu uz šo variantu, ja bērns pats negrib iekļauties sabiedrība un apzināt uzņemošo kultūru, tad neviens nevar viņiem ar to palīdzēt ne skolotāja, ne vecāki, tas ir atkarīgs tikai no viņa.	sadarboties ar vienaudžiem un skolotāju, tad būs ļoti grūti viņu ieinteresēt.
Respondents Nr. 14	Šis respondents piedāvāja bērņus integrēt mūsu sabiedrībā maigi un nekādā gadījumā nedrīkst uz tādiem bērņiem spiest, tā k, viņi var aizvērties no ārpasaules un neiet uz kontaktu ar vienaudžiem un skolotāju.	Vispār ne uz vienu bērnu nedrīkst spiest, tā kā, tādā gadījumā pozitīvu un sekmīgu rezultātu skolotāja nekad nerasniegs.

Pēc aptaujātam respondentiem, maģistra darba autore iepazīnās ar dažādam darba metodēm, kuri izmato skolotāji ar imigrantu un reemigrantu bērņiem. No visiem aptaujātam skolotājam, sastopas arī skolotājas kuri nekad nesadarbojas ar ārzemju bērņiem. Skolotāji visvairāk rekomendē sadarboties individuāli ar imigrantu un reemigrantu bērņiem, bet ne vienmēr, tas izdodas. Ir skolotājas kuri rekomendē sadarboties tieši ar bērnu vecākiem, tāpēc ka vecāki var palīdzēt viņiem pārvarēt komunikācijas barjera un bērnam būs vieglāk sadarboties kolektīvā izmantoja neverbālo komunikāciju vai vienkārši vārdus.

Aktīvajās skolotājas piedāvā bērņiem no imigrantu un reemigrantu ģimenēm pievienotie un piedalīties kultūrā programma, iepazīstināt vairāk imigrantu ģimenes ar Latvijas kultūru, dziesmām, mākslu utt, pamatoja savu viedokli, kā caur kultūru bērņiem būs vieglāk iekļauties Latvijas sabiedrība.

Diemžēl paveicas pārrunāt ar skolotājam, kuri atteicas strādāt ar imigrantu reemigrantu bērņiem, tāpēc ka negrib uz sevi ņemt atbildību par šo bērnu, pamatoja savu viedokli, kā pašai trūkst skolotājas pieredzes ar imigrantu un reemigrantu bērņiem.

Vairāk skolotājus piedāvā bērņiem mēģināt sadarboties ar saviem grupas biedriem, tā ka bērni sadarbojas starp sevi labāk un vieglāk, nekā sadarboties ar pieaugušiem vai skolotāju.

Maģistra darba autore uzskata, kā mūsdienas skolotāji pieradās pie dažādiem darba apstākļiem, bet darbs ar imigrantu un reemigrantu ģimenēm var izsaukt lielas problēmas,

tāpēc ka, bez vajadzīgam zināšanām un darba pieredzēm, skolotāja sastopas ar vairākiem problēmām sava darba.

SECINĀJUMI

Pirmkārt, vērtējot izglītības sistēmu, drīkst secināt to, ka Latvija nav gatava pieņemt un strādāt ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Latvijas izglītības sistēmai līdz galam nav izstrādāta programma pēc kura imigrantu un reemigrantu bērni var vieglāk iekļauties Latvijas izglītība. Latvijas Republikas Satversmes 112. pantā⁴¹ ir noteikts, ka „Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 11. panta⁴² pirmajā daļā ir noteikts: „Valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām”. Tas pants nodrošina ikvienam izglītību, bet nenodrošina izglītības kvalitāti.

Analizējot imigrantu un reemigrantu integrācijas procesi Latvijā, ļoti svarīgi uzmanību jāpievērš uz to, ka nav dokumentus, kas būtu vērsts tieši uz jauno imigrantu un reemigrantu integrāciju. Ir dokumenti, kur aprakstīti sabiedrības integrācijas kopumā. Ja runa ir par skolotājiem, diemžēl lielāka daļai grūti strādāt un atbalstīt imigrantu un reemigrantu bērnus. Ir izveidoti dažādas organizācijas un iestādes, kas nodarbojas ar imigrantu integrācijas jautājumiem, bet starp sevi organizācijas vāji koordinē savā starpa un ārvalstu pilsoņi dzīvojuši Latvijā, ļoti bieži negūst informāciju par pieejamajām iespējām.

Vērtējot skolotāju darbību maģistra darba autore var secināt, ka skolotājiem ir liela loma, lai iekļaut un integrēt imigrantu un reemigrantu bērnus Latvijas sabiedrība. Skolotājam vajag risināt dažādas problēmas un ļoti cieši sadarboties ar imigrantu un reemigrantu ģimenēm. Vispopulārākā problēma, kura var izveidoties izglītības procesā saistīta ar valodas barjeru, kad bērni nesaprot kurā valodā runā skolotāja, bet skolotājai grūti paskaidrot, tādiem bērniem, kādu uzdevumu nepieciešams izpildīt, tāpēc, ja grupā ir tādi bērni, skolotājai nepieciešams tērēt vairāk laika uz sagatavošanās nodarbībām. Skolotājai nepieciešams elementārus vārdus tulkot imigrantu dzimtajā valodā, lai sasniegtu veiksmīgu rezultātu izglītības procesā. Vēl viena problēma ar kuru var sastapties skolotāja, tā ir vecāku atteikšanās sadarboties ar skolotāju, lai palīdzētu bērnam iekļauties sabiedrībā. Ļoti liela problēma ir bērna reliģija. Bērns pieņem tikai savu reliģiju un atsakās iepazīties ar citām kultūrām un reliģijām. Pēc visiem mēģinājumiem bērns var kļūt agresīvs pret saviem vienaudžiem un skolotāju.

Pētījuma mērķis: teorētiski un praktiski izpētīt skolotāju darba specifiku pirmsskolas izglītības iestādē ar imigrantu un reemigrantu bērniem. Darba mērķis ir sasniegts, skolotāji,

---

⁴¹ <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>

⁴² <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

kuri sastopas ar imigrantu un reemigrantu bērniem mainās ne tikai darba specifika, bet arī darba profils, tā ka, imigrantu un reemigrantu bērni prasa vairāk uzmanību nekā citi, tāpēc skolotājiem vajag ļoti nopietni gatavoties katrai nodarbībai, lai sasniegt sekmīgu rezultātu.

Visi darba uzdevumi ir izpildīti, analizēti dažādi informācijas avoti, starp pirmsskolas skolotājiem veikta aptauja un intervēja, saņemti un apkopoti atbildes.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Gento, S., Palacios (2007) Integracion educativa e inclusion de calidad de personas con necesidades especiales diversas, (3. – 58.) Modulo 3, UNED
2. Rauhvargers, A. (2004) Kvalitātes definīcijas un metodiskās pieejas izglītībā Tiešsaite: http://aic.lv/ENIC/lat/enic/dipl_atz_dok/manual_d.htm
3. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
4. Eiropas Savienības terminu vārdnīca. — R., UNDP,2004 [tiešsaistē]. – [atsauce 2004].
Pieejams:
<http://termini.lza.lv/term.php?term=imigr%C4%81cija&list=imigr%C4%81cija&lang=LV>
5. Kopsavilkums: Imigrācija Latvijā Indra Mangule un Dace Akule, Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS [tiešsaistē]. – [atsauce 2012]. Pieejams:
http://providus.lv/article_files/2617/original/Kopsavilkums_Imigracija_Latvija.pdf?1402392942
6. Imigrācijas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 20.novembris, nr. 169 (2744). [tiešsaistē]. – [atsauce 20.11.2002.] Pieejams:
<https://www.vestnesis.lv/ta/id/68522>
7. Pilsonības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 11. augusts, nr. 93 (224). [tiešsaistē]. – [atsauce 11.08.1994.] Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/57512-pilsonibas-likums>
8. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības I, Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 322.lpp.
9. International Organization for Migration (2013), Migrants Deaths on World Borders. [tiešsaistē]. – [atsauce 2013]. Pieejams:
https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2013_en.pdf
10. Latvijā šīs prasības ir latviešu valodas pārbaudes nokārtošana, stabili ienākumi (pēdējā gada laikā jābūt vismaz minimālās algas ienākumi un maksāti nodokļi), kā arī pastāvīga dzīvošana Latvijā. Plašāka informācija Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) mājas lapā. [tiešsaistē]. – [atsauce 23.01.2006., 22.06.2006].
Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/es-pastaviga-iedzivotaja-statuss.html>
11. Eiropas Savienības Informācijas Aģentūra Latvija Eiropas Savienībā M. Roze Migrācijas Politika Latvijā [tiešsaistē]. – [Numurs 1, 2006] Pieejams:
<http://www.scribd.com/doc/17190643/urnls-Latvija-Eiropas-Savienb-Brva-darbaspkakustba>

12. Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. — R., Zinātne, 2000 [tiešsaistē]. – [atsauce 2000].
13. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=Reemigr%C4%81cija&lang=LV>
14. Dustman C., Weiss Y., Return Migration: Theory and Empirical Evidence, Discussion paper CDP No 02/07, Centre for Research and Analysis of Migration, 2007, 3.lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 02.07.2007] Pieejams: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.460.3221&rep=rep1&type=pdf>
15. Dumont J. C. and Spielvogel G., Return Migration: A new perspective, International migration Outlook, OECD, 2008, 164.lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 2008]. Pieejams: <https://www.oecd.org/migration/mig/43999382.pdf>
16. International Labour Migration: A rights-based Approach, ILO, Geneva, 2010, 51. lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 2010]. Pieejams: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=intl>
17. Dumont J. C. and Spielvogel G., Return Migration: A new perspective, International migration Outlook, OECD, 2008, 178.lpp. [tiešsaistē]. – [atsauce 2008]. Pieejams: <https://www.oecd.org/migration/mig/43999382.pdf>
18. Sussman, Nan M., Return migration and Identity: A Global phenomenon, A Hong Kong Case, Hong Kong University Press, 2010, 65. lpp.
19. Latvijas emigrantu kopienas_cerību diaspora Zinātniska redaktore Inta Mieriņa, 2015, 195.lpp [tiešsaistē]. [atsauce 2016] Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/2016/FSI_Ceribu_diaspora_public.pdf
20. Ekonomikas, ministrija, Politikas plānošanas dokumentu datu bāze, Reemigrācijas atbalsta pasākumu plāns 2013.-2016.gadam, 30.07.2013, Izgūts: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4428>, 3-4.lpp. (skatīts 01.04.2017) [tiešsaistē]. – [atsauce 30.07.2013] Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/reemigrācijas_atbalsta_pasakumi/
21. Zaiga Krišjānie, Andris Bauls, Latvijas zinātņu akadēmija, Latvijas iedzīvotāju starpvalstu mobilitāte pēc Eiropas Savienības paplašināšanās, [tiešsaistē]. – [atsauce 31.03.2017] Pieejams: http://www.lza.lv/LZA_VestisA/65_3-4/5_Krisjane%20un%20Bauls_iedzivotaju%20mob.pdf 4.lpp
22. Anija Krauze, LATVIJAS, LIETUVAS, IGAUNIJAS VALDĪBU ĪSTENOTĀS REEMIGRĀCIJAS POLITIKAS SALĪDZINĀJUMS [atsauce uz bakalaura darba 2017] 24.lpp.

23. Zaiga Krišjānie, Andris Bauls, Latvijas zinātņu akadēmija, Latvijas iedzīvotāju starpvalstu mobilitāte pēc Eiropas Savienības paplašināšanās, [tiešsaistē]. – [atsauce 31.03.2017] Pieejams: http://www.lza.lv/LZA_VestisA/65_3-4/5_Krisjane%20un%20Bauls_iedzivotaju%20mob.pdf 4.lpp
24. <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>
25. <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>
26. <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>
27. <https://likumi.lv/ta/id/277597-kartiba-kada-izglitojamie-tiek-uznemti-visparejas-izglitibas-iestades-un-specialajas-pirmsskolas-izglitibas-grupas>
28. <https://likumi.lv/ta/id/283808-kartiba-kada-nepilngadigam-patveruma-mekletajam-nodrosina-izglitibas-ieguves-iespejas>
29. <https://likumi.lv/ta/id/277597-kartiba-kada-izglitojamie-tiek-uznemti-visparejas-izglitibas-iestades-un-specialajas-pirmsskolas-izglitibas-grupas>
30. Bērnu ar dažādām kultūras vajadzībām iekļaušanās kvalitātes pedagoģiskie risinājumi pirmsskolā [atsauce uz maģistra darbs Sanita Pavāre 2011] 39.lpp.
31. The First Six Years: Culture's Adventures in Psychology, Jaan Valsiner, [tiešsastē] [atsauce 2001] Pieejams: https://www.researchgate.net/profile/Jaan_Valsiner/publication/242566314_The_First_Six_Years_Culture%27s_Adventures_in_Psychology/links/566ab20508ae430ab4f85549/The-First-Six-Years-Cultures-Adventures-in-Psychology.pdf
32. Lackland, D. S. (2003) Acculturation as a developmental pathway, Unit 8, chapter 6 Norwegian Institute of Public Health, Norway. [tiešsaistē]. – Pieejams: <http://www.wvu.edu/>
33. Bērnu ar dažādām kultūras vajadzībām iekļaušanās kvalitātes pedagoģiskie risinājumi pirmsskolā [atsauce uz maģistra darbs Sanita Pavāre 2011] 41.lpp.
34. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam [tiešsaistē]. – [atsauce 2009] Pieejams: http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/LV2030/Latvija_2030.pdf 31.lpp. – 35.lpp.
35. Bērnu ar dažādām kultūras vajadzībām iekļaušanās kvalitātes pedagoģiskie risinājumi pirmsskolā [atsauce uz maģistra darbs Sanita Pavāre 2011] 42.lpp.
36. Margeviča I. Samusēviča A. Iliško D., u. c. Latvijas Universitāte. Didaktiski metodiskais atbalsta materiāls profesionālajā izglītībā iesaistītajiem vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogiem. Rīga, 2010. Pieejams : <http://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=10583&chapterid=>

PIELIKUMS

SKOLOTĀJU DARBA PIEREDZE AR IMIGRANTU UN REEMIGRANTU BĒRNIEM

Cienijamie pedagogi!

Esmu Latvijas Universitātes studente un veicot pētījumu par SKOLOTĀJU DARBA PIEREDZE AR IMIGRANTU UN REEMIGRANTU BĒRNIEM, ir svarīgi noskaidrot pedagogu viedokli. Vēlos Jūs lūgt atbildēt uz dažiem jautājumiem. Jūsu viedoklis un pieredze, spēs man labāk palīdzēt izprast kā imigrantu un reemigrantu bērni ietekme uz skolotāju darbu. Anketa ir anonīma, tās dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā. Mīļš paldies!

1. Cik liela jūsu pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem? (pasvītrot)

1. – 3. gadi

3. – 5. gadi

Vairāk 5. gadi

2. Skolotājas vecums? (pasvītrot)

25. – 30. gadi

35. – 45. gadi

2. Kādas grūtības rodas darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem? (lūdzu uzrakstiet savu atbildi)

---

3. Kādas metodes jūs izmantojiet, lai palīdzēt bērniem sasniegt pozitīvu rezultātu izglītībā?

Sadarbība ar vecākiem

Individuālā pieeja

Papildus nodarbības ar bērniem

Cits

4. Cik daudz laiku jūs tērēt uz individuālu darbību ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

1 – 2 stundas

Visu pēcpusdienu

2 – 5 stundas

Cits

5. Kā jūs vārat palīdzēt imigrantu un reemigrantu bērniem integrēties mūsdienas sabiedrība? (lūdzu uzrakstiet savu atbildi)

Pielikums Nr.2

Intervēja

1. Skolotājas darba pieredze stāž?

- 1. – 5.
- 5. – 10.
- 10. un vairāk

2. Cik liela ir skolotāju pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

---

3. Ar kādiem problēmām visbiežāk satiekas skolotāja sava darbā joma ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

---

4. Kuras metodes skolotāja izmanto sava darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem? (Kāpēc?)

---

5. Ieteikumi skolotājiem, kuram nav pieredzes ar imigrantu un reemigrantu bērniem

---

Atbildes

Intervijas veids: strukturētā intervija.

Intervējamais: Pirmsskolas skolotāja

Intervējamā šifrs: A

Intervētāja: Latvijas Universitātes, Pedagoģijas Psiholoģijas un Mākslas fakultātes studente Tatjana Arsenjeva

1. Skolotājas darba pieredze stāž?

1. – 5. gadiem   5. – 10. gadiem   10. un vairāk

2. Cik liela ir skolotāju pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Mans darba stāž ir 5 gadi, no kuriem 2 gadi un joprojam strādāju ar imigrantu bērniem, sava neliela pieredze satieku vienu reizi ar reemigrantu bērnu.

3. Ar kādiem problēmām visbiežāk satiekas skolotāja sava darbā joma ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Man bija viena un lielā problēma ar bērnu no Turcija, zēnam bija 4.gadi, viņš apmeklēja izglītības iestāde no 2014. gada līdz 2017.gada. Visiem skolotājiem bija valodas barjerās, bērns negribēja kontaktēt ar skolotājiem un vienaudžiem, ja komunikācija notiek starp bērniem, tad tikai neverbālā un bieži agresīvā, tā kā, bērnam bija problēmas ar sarunu valodu. Es, mēģināju sadarboties ar vecākiem, bet saņemu agresīvu atbilde, bērns audzinājās cita kultūra, tāpēc viņiem nav svarīgi, ka bērns zina valodu, vai integrējas sabiedrība.

4. Kuras metodes skolotāja izmanto sava darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem? (Kāpēc?)

Lai mazliet atvieglot bērnam dzīvi, Es mēģināju strādāt ar viņu individuāli, mājās caur google translate meklēju elementārus turku vārdi (jā, nē, nedrīkst utt.), lai bērnam palīdzēt mazliet integrēties mūsu grupiņā. Arī individuālā pieeja bija neveiksmīga, tā kā bērnam bija arī problēmas komunicēt dzimta valoda.

5. Ieteikumi skolotājiem, kuram nav pieredzes ar imigrantu un reemigrantu bērniem

Galvenais turēt sevi rokas un kontrolēt savu uzvedību, tāpēc ka, tādi bērni ļoti jutīgi un badīgi. Mazliet vairāk pievērst viņiem uzmanību, lai iegūt viņus uzticību.

6. Kādi faktori ietekme uz sadarbību starp skolotāju un imigrantu un reemigrantu bērniem.

Nedrīkst tā teikt, bet Es biju ļoti priecīga, kad tieši šo bērnu nebija pirmsskolas izglītības iestādē. Kad viņš apmeklēja pii. Es visu laiku zaudēja uz to, lai novērot šo bērnu un skatīt, lai viņš ne konfliktē ar citiem bērniem, tāpēc ka, bieži viņš nākas uz pii. Sliktā noskaņojumā. Protams arī valodas barjera dēļ, bija grūti sadarboties ar vecākiem un bērnu.

Pielikums Nr.4

Intervijas veids: strukturētā intervija.

Intervējamais: Pirmsskolas skolotāja

Intervējamā šifrs: B

Intervētāja: Latvijas Universitātes, Pedagoģijas Psiholoģijas un Mākslas fakultātes studente Tatjana Arsenjeva

1. Skolotājas darba pieredze stāž?

1. – 5. gadiem   5. – 10. gadiem   10. un vairāk

2. Cik liela ir skolotāju pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Mans darba stāž ir 10 gadi, ar imigrantu bērniem paveicas strādāt tikai pirmo gadu.

3. Ar kādiem problēmām visbiežāk satiekas skolotāja sava darbā joma ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Imigrantu bērni ir ļoti emocionāli un bieži neiet uz kontaktu ar skolotāju. Vienmēr atteicas piedalīties nodarbībā. Bieži sauc mammu un rada agresīvu uzvedību pret citiem bērniem un nereti pret skolotāju.

4. Kuras metodes skolotāja izmanto sava darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem? (Kāpēc?)

Es bieži izmantoju individuālu pieeju un ļoti nopietnu sadarbību ar vecākiem.

5. Ieteikumi skolotājiem, kuram nav pieredzes ar imigrantu un reemigrantu bērniem

Galvenais sagatavot pareizi izglītības materiālu, kuru drīkst izmantot pēc tam individuālā darbā ar bērnu.

6. Kādi faktori ietekme uz sadarbību starp skolotāju un imigrantu un reemigrantu bērniem?

Mana darbā tikai viens faktors ļoti traucēja strādāt man ar bērniem no imigrantu ģimenē, kad viņiem bija slikts noskaņojums, tāpēc ka, tad viņi negribēja kontaktēt ar skolotāju un piedalīties nodarbībām, var apsaukt skolotāju un pieņemt vardarbību pret skolotājai. Valodas barjeru nav, tāpēc kā skolotājai un bērnam ir viena dzimta valoda.

Pielikums Nr.5

Intervijas veids: strukturētā intervija.

Intervējamais: Pirmsskolas skolotāja

Intervējamā šifrs: C

Intervētāja: Latvijas Universitātes, Pedagoģijas Psiholoģijas un Mākslas fakultātes studente Tatjana Arsenjeva

1. Skolotājas darba pieredze stāž?

1. – 5. gadiem   5. – 10. gadiem   10. un vairāk

2. Cik liela ir skolotāju pieredze ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Mans darba stāž ir 10 gadi, ar imigrantu bērniem vēl nebija prakse sadarboties.

3. Ar kādiem problēmām visbiežāk satiekas skolotāja sava darbā joma ar imigrantu un reemigrantu bērniem?

Pēc novērojumiem, varu patiek, kā maniem kolēģiem ļoti grūti padodas strādāt ar imigrantu bērniem. Pastaiga laika, bērns negrib klausīt skolotāju un dara to, ko viņš uzskata pareizi.

4. Kuras metodes skolotāja izmanto sava darbā ar imigrantu un reemigrantu bērniem? (Kāpēc?)

Manam kolēģēm ir dažādi metodes, bet ir kolēģes, kuri nereaģē uz šo bērnu, tikai pieskata, lai ar viņu nekas ne notiek.

5. Ieteikumi skolotājiem, kuram nav pieredzes ar imigrantu un reemigrantu bērniem

Būt uzmanīgai un atvērtai, lai bērns jūtas sevi drošībā sveša vidē.

6. Kādi faktori ietekme uz sadarbību starp skolotāju un imigrantu un reemigrantu bērniem.

Man grūti pateikt kādi faktori ietekme uz sadarbību starp skolotāju un imigrantu bērniem, tāpēc ka, pagaidām es nesatiekos ar tādiem bērniem savā darba prakse.